Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
NILS WAHL
prednesené 8. decembra 2016 [1]

Vec C-85/15 P, spojené veci C-86/15 P a C-87/15 P, veci C-88/15 P a C-89/15 P

Feralpi Holding SpA (C-85/15 P)
Ferriera Valsabbia SpA a Valsabbia Investimenti SpA (C-86/15 P)
Alfa Acciai SpA (C-87/15 P)
Ferriere Nord SpA (C-88/15 P)
Riva Fire SpA, v likvidácii (C-89/15 P)
proti

Európskej komisii

„Odvolania – Hospodárska súťaž – Zmluva ESUO – Právo na obhajobu – Oznámenie o výhradách – Ústne vypočutie – Poradný výbor – Neprimeraná dĺžka konania pred Všeobecným súdom – Opakované porušenie – Verejné dištancovanie sa – Neobmedzená súdna právomoc“

Spoločnosti

1. Feralpi Holding (ďalej len „Feralpi“), Ferriera Valsabbia a Valsabbia Investimenti (ďalej len „Valsabbia“), Alfa Acciai, Ferriere Nord a Riva Fire (spoločne „odvolateľky“) sa svojimi odvolaniami v podstate domáhajú, aby súdny dvor zrušil rozsudky Všeobecného súdu [2], ktorými boli (v celom rozsahu alebo vo veľkej časti) zamietnuté ich návrhy na zrušenie rozhodnutia Komisie prijatého podľa článku 7 ods. 1 a článku 23 ods. 2 nariadenia Rady (ES) č. 1/2003 [3], ktorým im bola uložená pokuta za to, že sa v rokoch 1989 až 2000 zúčastňovali na kartelovej dohode na trhu s výstužnými tyčami do betónu.

2. Odvolania vyvolávajú množstvo procesných otázok, akou je správne vedenie konania podľa nariadenia č. 1/2003 a nariadenia (ES) č. 773/2004 [4], podmienky, za akých sa uplatní priťažujúca okolnosť opakovaného porušenia, a dostupné opravné prostriedky v prípade neprimeranej dĺžky konania pred Všeobecným súdom. Z dôvodov hospodárnosti konania budú tieto otázky preskúmané spoločne v týchto návrhoch.

1 Jazyk prednesu: angličtina.

2 Rozsudky z 9. decembra 2014, Feralpi/Komisia (T-70/10, neuverejnený, EU:T:2014:1031), Riva Fire/Komisia (T-83/10, neuverejnený, EU:T:2014:1034), Alfa Acciai/Komisia (T-85/10, neuverejnený, EU:T:2014:1037), Ferriere Nord/Komisia (T-90/10, neuverejnený, EU:T:2014:1035), a Ferriera Valsabbia a Valsabbia Investimenti/Komisia (T-92/10, neuverejnený, EU:T:2014:1032) (ďalej len „napadnuté rozsudky“).

3 Nariadenie Rady zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch [101 a 102 ZFEÚ] (Ú. v. ES L 1, 2003, s. 1; Mim. vyd. 08/002, s. 205).

4 Nariadenie Komisie zo 7. apríla 2004, ktoré sa týka vedenia konania Komisiou podľa článkov [101 a 102 ZFEÚ] (Ú. v. EÚ L 123, 2004, s. 18; Mim. vyd. 08/003, s. 81).

I – Právny rámec

A – Zmluva o založení Európskeho spoločenstva uhlia a ocele

3. Článok 65 UO stanovoval:

„1. Akékoľvek dohody medzi podnikmi, rozhodnutia združení podnikov a zosúladené postupy, ktoré by bránili na spoločnom trhu priamo alebo nepriamo riadnej hospodárskej súťaži, narúšali ju alebo ju skresľovali, sú zakázané, a to najmä:

a) stanovenie alebo určovanie cien;

b) obmedzovanie alebo kontrola výroby, technického vývoja alebo investícií;

c) rozdelenie trhov, výrobkov, zákazníkov alebo zdrojov zásobovania.

…

4. Dohody alebo rozhodnutia zakázané podľa odseku 1 tohto článku sú zo zákona neplatné a nemožno sa na ne odvolávať pred žiadnym súdom členských štátov.

Komisia má výlučnú právomoc rozhodnúť, či sú uvedené dohody alebo rozhodnutia v súlade s ustanoveniami tohto článku, pričom proti jeho rozhodnutiam možno podať žalobu na Súdny dvor.

5. Komisia môže uložiť podnikom, ktoré uzavreli zo zákona neplatnú dohodu, či už sa uplatnila alebo došlo k pokusu ju uplatniť, a to vo forme arbitráže, pokuty, bojkotu alebo iným spôsobom, zo zákona neplatnú dohodu alebo rozhodnutie, alebo dohodu, ktorej schválenie bolo odmietnuté alebo odňaté, alebo ku ktorých schváleniu došlo na základe vedome nepravdivých alebo skreslených informácií, alebo ktoré sa týkali postupov v rozpore s ustanoveniami odseku 1, pokuty a penále vo výške maximálne dvojnásobku obratu dosiahnutého pri výrobkoch, ktoré boli predmetom dohody, rozhodnutia alebo postupu v rozpore s ustanoveniami tohto článku, s tým, že ak je takýmto cieľom obmedziť výrobu, technický vývoj alebo investície, môže dôjsť k zvýšeniu takto stanovenej maximálnej hranice až do výšky 10 % ročného obratu predmetných podnikov, pokiaľ ide o pokutu, a do výšky 20 % denného obratu, pokiaľ ide o penále.“ [*neoficiálny preklad*].

4. Platnosť Zmluvy ESUO sa podľa jej článku 97 skončila 23. júla 2002.

B – Nariadenie č. 1/2003

5. Článok 7 ods. 1 („Zistenie a ukončenie porušovania“) nariadenia č. 1/2003 stanovuje:

„Ak Komisia konajúc na základe sťažnosti alebo z vlastného podnetu zistí porušovanie [článku 101 alebo 102 ZFEÚ], môže rozhodnutím od príslušných podnikov a združení podnikov požiadať o ukončenie takého porušovania…“

6. Článok 14 („Poradný výbor“) toho istého nariadenia stanovuje:

„1. Komisia vopred konzultuje s Poradným výborom pre obmedzujúce postupy a dominantné postavenie prijatie každého rozhodnutia podľa článkov 7, 8, 9, 10, 23, článku 24 ods. 2 a článku 29 ods. 1

2. Na prerokovanie jednotlivých prípadov sa výbor skladá zo zástupcov orgánov hospodárskej súťaže členských štátov…

3. Konzultácie sa môžu uskutočniť na zasadaní zvolanom Komisiou, ktorá mu predsedá a ktoré sa nekoná skôr ako 14 dní po doručení oznámenia o jeho zvolaní spolu so súhrnným popisom prípadu, označením najdôležitejších dokumentov a predbežným návrhom rozhodnutia… Poradný výbor predloží písomné stanovisko k predbežného návrhu rozhodnutia Komisie…

…

5. Komisia v najvyššej možnej miere zohľadní stanovisko predložené poradným výborom. Informuje výbor o spôsobe, akým bolo jeho stanovisko zohľadnené. …“

7. Podľa článku 23 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 1/2003 Komisia môže rozhodnutím uložiť pokuty podnikom alebo združeniam podnikov okrem iného vtedy, ak úmyselne alebo z nedbalosti porušujú článok 101 alebo 102 ZFEÚ.

8. Článok 27 ods. 1 nariadenia č. 1/2003 nakoniec stanovuje:

„Pred prijatím rozhodnutí podľa článkov 7, 8, 23 a 24 ods. 2 poskytne Komisia podnikom alebo združeniam podnikov, proti ktorým smeruje konanie Komisie, možnosť byť vypočutí v záležitostiach, voči ktorým má Komisia námietky. Komisia svoje rozhodnutia založí len na námietkach, ku ktorým sa príslušné strany mohli vyjadriť…“

C – Nariadenie č. 773/2004

9. Článok 10 nariadenia č. 773/2004[5] („Oznámenie námietok a odpoveď“) stanovuje:

„1. Komisia informuje dotknuté strany písomne o námietkach vznesených voči nim. Oznámenie o námietkach bude oznámené každej z nich.

2. Komisia stanoví pri oznamovaní námietok dotknutým stranám lehotu, v ktorej ju tieto strany môžu písomne informovať o svojich stanoviskách…

3. Strany môžu vo svojich písomných podaniach uviesť všetky im známe skutočnosti, ktoré sú relevantné pre ich obranu voči námietkam vzneseným Komisiou…“

10. Článok 11 („Právo byť vypočutý“) nariadenia č. 773/2004 stanovuje:

„1. Komisia poskytne stranám, ktorým adresovala oznámenie o námietkach, príležitosť byť vypočuté ešte pred konzultáciou s poradným výborom uvedeným v článku 14. ods. 1 nariadenia (ES) č. 1/2003.

2. Komisia pojednáva vo svojich rozhodnutiach iba o námietkach, ku ktorým strany uvedené v odseku 1 predložili pripomienky.“

11. Článok 12 nariadenia č. 773/2004 stanovuje:

„Komisia poskytne stranám, ktorým adresovala oznámenie o námietkach, príležitosť predniesť svoje argumenty v rámci ústneho vypočutia, pokiaľ o to vo svojich písomných podaniach požiadajú.“

5 V znení platnom v čase skutkových okolností.

12. Podľa článku 14 ods. 3 („Vedenie ústnych vypočutí“) toho istého nariadenia Komisia „vyzve úrady pre hospodársku súťaž členských štátov s cieľom zúčastniť sa na ústnom vypočutí“.

II – Skutkové okolnosti

13. Od októbra do decembra 2000 Komisia vykonala šetrenia v kanceláriách niektorých talianskych podnikov vyrábajúcich výstužné tyče a v kanceláriách združenia talianskych oceliarskych podnikov. Na základe článku 47 UO ich požiadala aj o poskytnutie informácií. Dňa 26. marca 2002 začala Komisia správne konanie a vyjadrila výhrady na základe článku 36 UO. Odvolateľky predložili písomné pripomienky k oznámeniu o výhradách a boli vypočuté 13. júna 2002. Dňa 12. augusta 2002 vydala Komisia dodatočné oznámenie o výhradách. V tomto dodatočnom oznámení o výhradách Komisia vysvetlila svoje stanovisko v súvislosti s ďalším postupom po ukončení platnosti Zmluvy ESUO a vyhlásila, že začala konanie podľa nariadenia č. 17/62.[6] Odvolateľky predložili písomné pripomienky k dodatočnému oznámeniu o výhradách. Druhé vypočutie v prítomnosti zástupcov členských štátov sa konalo 30. septembra 2002.

14. Dňa 17. decembra 2002 Komisia prijala rozhodnutie K (2002) 5087 v konečnom znení týkajúce sa konania podľa článku 65 UO (vec COMP/37.956 – Výstužné tyče do betónu; ďalej len „rozhodnutie z roku 2002“), v ktorom konštatovala, že viacero podnikov (vrátane odvolateliek) porušilo článok 65 ods. 1 UO, a uložila im pokuty. Niektoré z týchto podnikov napadli rozhodnutie z roku 2002 na Všeobecnom súde.

15. Všeobecný súd rozsudkami z 25. októbra 2007 (ďalej len „rozsudky z roku 2007“) zrušil rozhodnutie z roku 2002.[7] Všeobecný súd konštatoval, že vzhľadom na to, že uvedené rozhodnutie vôbec neodkazuje na článok 3 a článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17/62, jeho procesným právnym základom je článok 65 ods. 4 a 5 UO. Ďalej zdôraznil, že podľa ustálenej judikatúry musí byť ustanovenie predstavujúce právny základ určitého opatrenia v platnosti v čase jeho prijatia, a poukázal na to, že platnosť článku 65 ods. 4 a 5 UO uplynula 23. júla 2002. Všeobecný súd preto dospel k záveru, že Komisia po uplynutí platnosti Zmluvy ESUO už nemá právomoc preukázať porušenie článku 65 ods. 1 UO a uložiť pokuty zodpovedným podnikom na základe článku 65 ods. 4 a 5 UO.

16. Listom z 30. júna 2008 Komisia informovala odvolateľky a ďalšie dotknuté podniky o svojom zámere opätovne prijať rozhodnutie na základe iného legislatívneho ustanovenia. Komisia tiež uviedla, že vzhľadom na obmedzenú pôsobnosť rozsudkov z roku 2007 bude nové rozhodnutie založené na dôkazoch predložených v oznámení o výhradách a v dodatočnom oznámení o výhradách, ktoré boli dotknutým podnikom zaslané v roku 2002. Dotknutým podnikom bola poskytnutá lehota na predloženie pripomienok, čo aj urobili.

17. Dňa 30. septembra 2009 prijala Komisia rozhodnutie K (2009) 7492 v konečnom znení týkajúce sa konania podľa článku 65 UO (vec COMP/37.956 – Výstužné tyče do betónu, opätovné prijatie). Toto rozhodnutie bolo následne zmenené a doplnené rozhodnutím K (2009) 9912 v konečnom znení z 8. decembra 2009.[8] Komisia v spornom rozhodnutí konštatovala, že odvolateľky porušili článok 65 UO, a uložila im pokutu.

6 Nariadenie Rady EHS [zo 6. februára 1962]: Prvé nariadenie implementujúce články 85 a 86 zmluvy (Ú. v. ES 13, 1962, s. 204; Mim. vyd. 08/001, s. 3).

7 Rozsudky z 25. októbra 2007, SP a i./Komisia (T-27/03, T-46/03, T-58/03, T-79/03, T-80/03, T-97/03 a T-98/03, EU:T:2007:317), Riva Acciaio/Komisia (T-45/03, neuverejnený, EU:T:2007:318), Feralpi Siderurgica/Komisia (T-77/03, neuverejnený, EU:T:2007:319) a Ferriere Nord/Komisia (T-94/03, neuverejnený, EU:T:2007:320).

8 Prvé rozhodnutie v znení zmenenom a doplnenom pozmeňujúcim rozhodnutím budem označovať ako „sporné rozhodnutie“.

III – Konanie pred Všeobecným súdom a napadnuté rozsudky

18. Žalobami podanými na základe článku 263 ZFEÚ 17. februára 2010 (T-92/10), 18. februára 2010 (T-85/10) a 19. februára 2010 (T-83/10, T-70/10, a T-90/10) odvolateľky navrhovali, aby Všeobecný súd zrušil sporné rozhodnutie.

19. Všeobecný súd vydal 9. decembra 2014 rozsudok vo všetkých piatich veciach, ktorým uvedené žaloby zamietol v celom rozsahu alebo vo veľkej časti.

IV – Konanie pred Súdnym dvorom a návrhy účastníkov konania

20. Odvolaniami podanými 19. februára 2015 (C-85/15 P), 20. februára 2015 (C-86/15 P, C-87/15 P a C-88/15 P) a 24. februára 2015 (C-89/15 P) jednotlivé odvolateľky navrhujú, aby Súdny dvor zrušil rozsudok vydaný Všeobecným súdom v prvostupňovom konaní v súvislosti s nimi, zrušil sporné rozhodnutie alebo znížil pokuty, ktoré im boli uložené (alebo subsidiárne vrátil vec Všeobecnému súdu na nové preskúmanie), a zaviazal Komisiu na náhradu trov konania. Riva Fire ďalej navrhuje, aby Súdny dvor konštatoval, že konaním pred Všeobecným súdom bol vzhľadom na jeho dĺžku porušený článok 47 ods. 2 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“) a článok 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ľudských právach (ďalej len „EDĽP“). Feralpi, Valsabbia a Alfa Acciai tiež navrhujú, aby Súdny dvor konštatoval porušenie článku 47 ods. 2 Charty a článku 6 ods. 1 EDĽP, pokiaľ by z tohto dôvodu neznížil pokutu.

21. Komisia v každej veci navrhuje, aby Súdny dvor odvolanie zamietol a zaviazal odvolateľku na náhradu trov konania.

22. Rozhodnutím predsedu Súdneho dvora zo 7. júna 2016 boli veci C-86/15 P a C-87/15 P spojené na účely ústnej časti konania a rozsudku. Odvolateľky a Komisia predniesli ústne prednesy na spoločnom pojednávaní, ktoré sa uskutočnilo 20. októbra 2016.

V – Posúdenie odvolacích dôvodov

23. Jednotlivé odvolateľky vo svojich podaniach uvádzajú šesť odvolacích dôvodov (C-85/15 P), sedem odvolacích dôvodov (spojené veci C-86/15 P a C-87/15 P), deväť odvolacích dôvodov (C-88/15 P) a štyri odvolacie dôvody (C-89/15 P).

24. V týchto návrhoch najprv preskúmam odvolací dôvod spoločný pre všetky odvolania, ktorý sa týka dodržania práva odvolateliek na obhajobu a riadneho priebehu správneho konania. Z nižšie uvedených dôvodov sa domnievam, že tento odvolací dôvod je dôvodný, v dôsledku čoho je potrebné zrušiť napadnuté rozsudky, ako aj sporné rozhodnutie.

25. Pre prípad, že by Súdny dvor nesúhlasil s mojím posúdením tohto odvolacieho dôvodu, preskúmam aj ďalšie odvolacie dôvody uvedené odvolateľkami. Väčšinu z týchto dôvodov však preskúmam len v krátkosti, lebo sa javia byť zjavne neprípustné alebo nedôvodné.

A – Právo na obhajobu a riadny priebeh správneho konania

26. Odvolateľky Všeobecnému súdu vytýkajú, že zamietol ich tvrdenia, ktorými namietali porušenie svojho práva na obhajobu a viacerých ustanovení nariadenia č. 773/2004.[9] Tvrdenia jednotlivých odvolateliek sa síce mierne odlišujú,[10] v podstate však tvrdia, že Všeobecný súd nezohľadnil skutočnosť, že Komisia pred prijatím sporného rozhodnutia nedodržala postup stanovený v nariadeniach č. 1/2003 a č. 773/2004.

27. Komisia obhajuje konštatovania Všeobecného súdu. Komisia sa domnieva, že prísne dodržala zásadu *tempus regit actum*, keď uplatnila procesné predpisy platné v čase skutkových okolností, a že odvolateľkám bola náležite poskytnutá príležitosť predložiť ich stanoviská k všetkým hmotnoprávnym a procesným aspektom veci. Komisia ďalej poukazuje na to, že zrušením rozhodnutia z roku 2002 nestratili platnosť procesné kroky uskutočnené pred prijatím uvedeného rozhodnutia vrátane krokov uskutočnených v čase, keď bola Zmluva ESUO ešte v platnosti.

28. Na úvod považujem za užitočné pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry nariadenie č. 1/2003 umožňuje Komisii po 23. júli 2002 konštatovať a sankcionovať dohody medzi podnikmi v odvetviach patriacich do vecnej a časovej pôsobnosti Zmluvy ESUO aj napriek tomu, že ustanovenia nariadenia č. 1/2003 výslovne neodkazujú na článok 65 UO. Je to však možné len v prípade, že rozhodnutie podľa článku 7 ods. 1 a článku 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003 bolo prijaté na základe postupu uskutočneného v súlade s uvedeným nariadením.[11] Plný súlad s nariadením č. 1/2003 znamená – to je sotva potrebné uviesť – aj súlad s vykonávacím nariadením č. 773/2004.[12]

29. Vzhľadom na to sa domnievam, že tvrdenia odvolateliek v tomto smere sú dôvodné. Ako vysvetlím nižšie, Komisia pred prijatím sporného rozhodnutia úplne nedodržala postup stanovený v nariadeniach č. 1/2003 a č. 773/2004. Bolo totiž uskutočnených viacero procesných krokov podľa ustanovení platných na základe Zmluvy ESUO (a len podľa týchto ustanovení). Uvedené ustanovenia sú síce podobné, nie sú však rovnaké ako ustanovenia určené na uplatňovanie článkov 101 a 102 ZFEÚ. V dôsledku toho postup uplatnený Komisiou v prejednávaných veciach negatívne ovplyvnil možnosť orgánov členských štátov pre hospodársku súťaž zúčastniť sa na ňom. Táto účasť je dôležitá a skutočnosť, že Komisia ju nezabezpečila, nemožno prehliadnuť.

1. Bol postup stanovený v nariadeniach č. 1/2003 a č. 773/2004 dodržaný po zrušení rozhodnutia z roku 2002?

30. V prejednávanej veci je v odôvodnení 370 sporného rozhodnutia uvedené, že bolo „opätovne prijaté v súlade s procesnými ustanoveniami [Zmluvy FEÚ] a sekundárnych právnych predpisov vyplývajúcich z uvedenej Zmluvy, najmä nariadenia č. 1/2003“. V prvom rade teda treba určiť, či je toto tvrdenie správne.

9 Druhý odvolací dôvod vo veci C-85/15 P, prvý a druhý odvolací dôvod vo veciach C-86/15 P a C-87/15 P, druhý odvolací dôvod vo veci C-88/15 P a prvý odvolací dôvod vo veci C-89/15 P.

10 V každom prípade podstatou tohto odvolacieho dôvodu je údajné porušenie podstatnej procesnej požiadavky a následne ho môže predložiť Súdny dvor z vlastného podnetu. Pozri v tomto zmysle rozsudok z 15. marca 2000, Cimenteries CBR a i./Komisia (T-25/95, T-26/95, T-30/95 až T-32/95, T-34/95 až T-39/95, T-42/95 až T-46/95, T-48/95, T-50/95 až T-65/95, T-68/95 až T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 a T-104/95, EU:T:2000:77, body 477 až 488).

11 Pozri rozsudky z 29. marca 2011, ArcelorMittal Luxembourg/Komisia a Komisia/ArcelorMittal Luxembourg a i. (C-201/09 P a C-216/09 P, EU:C:2011:190, bod 74), a ThyssenKrupp Nirosta/Komisia (C-352/09 P, EU:C:2011:191, bod 87).

12 Pozri v tomto zmysle článok 33 ods. 1 nariadenia č. 1/2003 a odôvodnenie 1 nariadenia č. 773/2004.

31. V tomto smere je nesporné, že po zrušení rozhodnutia z roku 2002 neboli uskutočnené kroky v súlade s postupom stanoveným v nariadeniach č. 1/2003 a č. 773/2004 s výnimkou porady s poradným výborom. Nové rozhodnutie – založené na článku 7 ods. 1 a článku 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003 – bolo totiž prijaté po tom, čo odvolateľky dostali možnosť predložiť svoje pripomienky k listu z 30. júna 2008. Pred prijatím rozhodnutia nebolo vydané nové oznámenie o výhradách a neuskutočnilo sa nové ústne vypočutie.

32. V tejto súvislosti stojí za to zdôrazniť, že nariadenia č. 1/2003 a č. 773/2004 neupravujú nijakú všeobecnú výnimku, pokiaľ ide o uskutočnenie týchto dvoch krokov. Článok 27 ods. 1 nariadenia č. 1/2003 stanovuje, že Komisia pred prijatím rozhodnutí okrem iného podľa článkov 7 a 23 poskytne vyšetrovaným podnikom „možnosť byť vypočutí v záležitostiach, voči ktorým má Komisia námietky“. Komisia môže svoje rozhodnutia založiť „len na námietkach, ku ktorým sa príslušné strany mohli vyjadriť“. Článok 27 ods. 2 toho istého nariadenia stanovuje, že „právo príslušných strán na obhajobu sa v konaniach plne rešpektuje“. Články 10 až 14 nariadenia č. 773/2004 sa zas týkajú povinnosti Komisie vydať oznámenie o výhradách a v prípade potreby uskutočniť ústne vypočutie. Rozkazovací spôsob (v angličtine „the Commission shall“) použitý v týchto ustanoveniach neumožňuje pochybovať o záväznej povahe uvedených požiadaviek.

33. Komisia však zastáva názor, že uvedené kroky v zmysle nariadení č. 1/2003 a č. 773/2004 neboli v predmetných konaniach potrebné, keďže obdobné kroky boli uskutočnené pred prijatím rozhodnutia z roku 2002. Zrušením rozhodnutia z roku 2002 sa podľa jej názoru tieto kroky nestávajú neplatnými. Komisia na podporu svojho tvrdenia odkazuje na judikatúru, ktorú Všeobecný súd cituje vo svojich rozsudkoch, najmä na rozsudok PVC II [13].

34. V rozsudku PVC II Súdny dvor zamietol tvrdenia odvolateliek týkajúce sa porušenia ich práva na obhajobu z dôvodu, že Komisia po zrušení prvého rozhodnutia neuskutočnila nové vypočutie pred prijatím nového rozhodnutia a neporadila sa znova s poradným výborom. Súdny dvor najmä pripomenul ustálenú judikatúru, podľa ktorej zrušenie opatrenia EÚ nemá nevyhnutne vplyv na prípravné akty, lebo konanie, ktorého cieľom je také opatrenie nahradiť, môže v zásade pokračovať presne od toho bodu, v ktorom došlo k porušeniu zákona. [14]

35. Treba preto preskúmať, či sa táto judikatúra uplatní v prejednávaných veciach. Podľa môjho názoru sa táto judikatúra uplatní v dvoch prípadoch: i) ak bol postup, ktorý je teraz upravený v nariadeniach č. 1/2003 a č. 773/2004, pred zrušením rozhodnutia z roku 2002 riadne dodržaný, alebo ii) ak procesné kroky uskutočnené na základe jednotlivých procesných ustanovení možno považovať za rovnocenné s krokmi, ktoré mali byť prijaté podľa nariadení č. 1/2003 a č. 773/2004. Tieto dva prípady postupne preskúmam.

2. Bol postup stanovený v nariadeniach č. 1/2003 a č. 773/2004 dodržaný pred zrušením rozhodnutia z roku 2002?

36. Keďže nariadenia č. 1/2003 a č. 773/2004 neboli v čase skutkových okolností v platnosti, je potrebné odvolať sa na zodpovedajúce ustanovenia nariadení č. 17/62 a č. 2842/98. [15]

13 Rozsudok z 15. októbra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, EU:C:2002:582) (ďalej len rozsudok „PVC II“).

14 Pozri body 70 až 119 a najmä bod 73 rozsudku PVC II.

15 Nariadenie Komisie (ES) z 22. decembra 1998 o vypočutí strán v určitých konaniach podľa článkov [101 a 102 ZFEÚ] (Ú. v. ES L 354, 1998, s. 18; Mim. vyd. 07/004, s. 204).

37. Odpoveď na túto otázku je však veľmi jednoznačná. Odôvodnenie 352 rozhodnutia z roku 2002 stanovuje:

„Z tohto hľadiska je uplatnenie nariadenia č. 17 na zostávajúce konanie v súlade so zásadou, podľa ktorej uplatniteľné procesné pravidlá sú tie, ktoré sú v platnosti v okamihu, keď sa prijíma predmetné opatrenie. Na základe tejto logiky sa nejavilo ako potrebné opakovať prvé vypočutie, na ktorom sa zástupcovia členských štátov nezúčastnili, lebo procesné pravidlá ESUO platné v danom čase nepredpisovali takúto účasť. Okrem toho ako sa zdôrazňuje v oznámení [z 18. júna 2002]…, je potrebné vziať do úvahy, že procesné opatrenia, ktoré boli prijaté platným spôsobom na základe ustanovení ESUO, spĺňali po ukončení platnosti Zmluvy ESUO podmienky stanovené v príslušných procesných ustanoveniach Zmluvy ES. Nakoniec treba poukázať na to, že neexistuje formálne prepojenie medzi ustanoveniami týkajúcimi sa účasti členských štátov na vypočutí… a ustanoveniami týkajúcimi sa porady s poradným výborom…“ [16]

38. Komisia teda v podstate výslovne uviedla, že nedodržala v plnom rozsahu postup stanovený v nariadeniach č. 17/62 a č. 2842/98. Nepovažovala to za potrebné, lebo procesné opatrenia prijaté v rámci ESUO podľa jej názoru spĺňajú požiadavky zodpovedajúcich ustanovení ES.

39. V tejto súvislosti je potrebné preskúmať, či sú tieto tvrdenia správne. Predtým však musím uviesť tieto pripomienky.

40. Aj pred prijatím rozhodnutia z roku 2002 Komisia uskutočnila určité procesné kroky v súlade s nariadením č. 17/62. Ako som uviedol v bode 13 týchto návrhov, Komisia najmä 12. augusta 2002 vydala dodatočné oznámenie o výhradách a druhé vypočutie za účasti zástupcov členských štátov sa uskutočnilo 30. septembra 2002.

41. Je však nesporné, že tieto kroky sa týkali len platných procesných ustanovení a dôsledkov vyplývajúcich z týchto ustanovení. Dodatočné oznámenie o výhradách ani druhé vypočutie sa vo všeobecnosti netýkalo hmotnoprávnych aspektov vecí. Ak sa teda uskutočnil platný postup v súlade s ustanoveniami ES, týkal sa len otázok procesnej, a nie hmotnoprávnej povahy.

3. Predstavujú procesné opatrenia prijaté podľa ustanovení Zmluvy ESUO právoplatné prípravné akty sporného rozhodnutia?

42. Teraz treba preskúmať, či – ako tvrdí Komisia – procesné kroky uskutočnené v rámci ESUO pred prijatím rozhodnutia z roku 2002 spĺňajú požiadavky zodpovedajúcich ustanovení ES/EÚ. Totiž v prejednávaných veciach je rovnako ako vo veci PVC II nepochybné, že procesné kroky uskutočnené pred prijatím rozhodnutia z roku 2002 si v zásade zachovávajú platnosť.

43. Keďže procesné opatrenia, na ktoré sa odvoláva Komisia, boli vo väčšine prípadov uskutočnené s cieľom prijať rozhodnutie na základe článku 65 ods. 4 a 5 UO, je potrebné preskúmať, či je ich možné považovať za „prípravné akty“ [17] na účely prijatia rozhodnutia na základe článku 7 ods. 1 a článku 23 ods. 2 nariadenia č. 1/2003.

44. Podľa môjho názoru to nie je možné. Medzi situáciou posudzovanou Súdnym dvorom vo veci PVC II a v prejednávaných veciach totiž vidím významné rozdiely.

16 Pozri bod 20 rozsudkov z roku 2007.

17 Porovnaj rozsudok z 12. novembra 1998, Španielsko/Komisia (C-415/96, EU:C:1998:533, bod 32 a citovanú judikatúru).

45. Po prvé v prvej uvedenej veci Súdny dvor skúmal dve po sebe nasledujúce rozhodnutia, ktoré mali rovnaký právny základ a v podstate boli totožné. Bod 98 rozsudku je v tejto súvislosti zvlášť zaujímavý a stanovuje: „Keď sa Komisia po zrušení rozhodnutia vo veci hospodárskej súťaže rozhodne napraviť zistenú nezrovnalosť alebo nezrovnalosti a prijať nové totožné rozhodnutie, ktoré nie je postihnuté týmito nezrovnalosťami, uvedené rozhodnutie sa týka tých istých výhrad, ako sú tie, ku ktorým už podniky predložili pripomienky“. V prejednávaných veciach však sporné rozhodnutie nie je „totožné“ s predchádzajúcim rozhodnutím zrušeným Všeobecným súdom. Každé z týchto dvoch rozhodnutí je založené na rozdielnych legislatívnych ustanoveniach, ktoré patria do dvoch súborov pravidiel, síce podobných a úzko prepojených, ale predsa len odlišných.

46. Nejde o nepodstatný detail. V systéme vytvorenom Zmluvami EÚ, ktorý je založený na zásade zverenia právomocí, má voľba správneho právneho základu aktu inštitúcií ústavný význam. Táto voľba určuje, či má Únia právomoc konať, na aké účely môže konať a aký postup musí dodržať v prípade, že bude konať.

47. Keď Komisia prijala sporné rozhodnutie, použila právomoci, ktoré jej zverujú nariadenia č. 1/2003 a č. 773/2004. Ide o súbor právomocí odlišný od právomocí, ktoré jej priznávala Zmluva ESUO pred ukončením svojej platnosti. Ako som uviedol, tieto dva systémy síce sú do veľkej miery podobné, nie sú však rovnaké. Použitie jedného alebo druhého súboru právomocí môže mať určité právne následky: ide napríklad o hornú hranicu pokút, ktoré môže Komisia uložiť – otázka, o ktorej sa veľa diskutovalo počas konania pred Komisiou a v prvostupňovom konaní. Samozrejme, môže ísť aj o iné právne následky.

48. Komisia v liste z 30. júna 2008 minimalizovala význam tejto otázky, keď uviedla, že zrušenie rozhodnutia z roku 2002 má obmedzené následky a vyžaduje si len použitie odlišného právneho základu. Bez ohľadu na to, či je to pravda, mali odvolateľky iný názor a zjavne boli oprávnené predniesť svoje tvrdenia v rámci postupu stanoveného v nariadeniach č. 1/2003 a č. 773/2004. Domnievam sa, že zmenu právneho základu určitého aktu možno sotva označiť za obyčajnú „nápravu nezrovnalosti“, čo je situácia, ktorú Súdny dvor riešil vo veci PVC II.

49. Po druhé a čo je ešte dôležitejšie, ako som uviedol v bode 38 týchto návrhov, neuskutočnil sa postup – podľa ustanovení nariadení č. 17/62 a č. 2842/98, ktoré zodpovedajú terajším ustanoveniam nariadení č. 1/2003 a č. 773/2004 –, v ktorom by Komisia mohla pokračovať tak, aby *okamžite* pristúpila k prijatiu nového rozhodnutia. Inými slovami, je nesporné, že postup stanovený v nariadeniach č. 17/62 a č. 2842/98 nebol pred prijatím rozhodnutia z roku 2002 úplne a dôsledne dodržaný.

50. V tejto súvislosti stojí za to zdôrazniť, že článok 34 ods. 2 („Prechodné ustanovenia“) nariadenia č. 1/2003 stanovuje: „Postup v konaní podľa nariadenia č. 17… zostáva na účely uplatňovania tohto nariadenia nedotknutý.“ [18] Opatrenia prijaté podľa ustanovení Zmluvy ESUO nie sú výslovne spomenuté napriek tomu, že platnosť uvedenej Zmluvy sa skončila len niekoľko mesiacov pred prijatím nariadenia č. 1/2003.

51. Odvolateľky na základe toho tvrdia, že pred prijatím sporného rozhodnutia malo byť vydané nové oznámenie o výhradách.

52. V tomto smere by som chcel opäť poukázať na to, že dodatočné oznámenie o výhradách z 12. augusta 2002 obsahovalo odkaz na nariadenie č. 17/62, ale týkalo sa len voľby náležitého právneho základu a z nej vyplývajúcich otázok. Dalo by sa však možno tvrdiť, že pôvodné oznámenie o výhradách z 26. marca 2002 doplnené listom z 30. júna 2008, môže spĺňať požiadavky nariadenia č. 1/2003.

18 Podobné pravidlo je upravené v článku 19 („Prechodné ustanovenia“) nariadenia č. 773/2004.

53. Na jednej strane je pravda, že Súdny dvor opakovanie zdôrazňuje kľúčovú úlohu oznámenia o výhradách v konaní pre porušenie pravidiel hospodárskej súťaže, pričom sa na tento akt odvoláva ako na *základnú procesnú záruku* dodržania práva podnikov na obhajobu.[19] Na druhej strane sa však zdá, že medzi oznámením o výhradách vydaným podľa ustanovení ESUO a oznámením o výhradách vydaným podľa ustanovení ES/EÚ nie sú veľké rozdiely. Okrem toho list z 30. júna 2008 síce nebol oficiálne nazvaný „dodatočné oznámenie o výhradách“, informoval však dotknuté strany o výhradách, ktoré boli voči nim vznesené (aj keď len odkazom na predchádzajúce oznámenie o výhradách), a poskytol im možnosť vyjadriť sa k nim, ako si vyžaduje článok 27 ods. 1 nariadenia č. 1/2003 a článok 10 ods. 1 nariadenia č. 773/2004.

54. Otázku, či Komisia vydala oznámenie o výhradách v súlade s ustanoveniami nariadení č. 1/2003 a č. 773/2004, však nie je potrebné ďalej skúmať, lebo je v každom prípade jasné, že prinajmenšom jedno ďalšie procesné opatrenie prijaté podľa ustanovení ESUO nespĺňa požiadavky ustanovení ES/EÚ.

55. Podľa článku 12 nariadenia č. 773/2004 Komisia musí poskytnúť stranám, ktorým adresovala oznámenie o výhradách, príležitosť predniesť ich tvrdenia v rámci ústneho vypočutia, pokiaľ o to požiadajú. Komisia tým, že nevydala nové dodatočné oznámenie o výhradách, stranám v podstate odoprela ich právo požiadať o také vypočutie. Ako som uviedol vyššie, je nesporné, že pred prijatím sporného rozhodnutia sa neuskutočnilo nové vypočutie.

56. Konanie ústneho vypočutia je však procesný krok, ktorý má veľký význam v rámci mechanizmu presadzovania pravidiel hospodárskej súťaže EÚ upraveného normotvorcom EÚ. Jedným z hlavných dôvodov je to, že podľa článku 14 nariadenia č. 773/2004 sú orgány pre hospodársku súťaž členských štátov prizvané na ústne vypočutie. Ich účasť na ústnom vypočutí nie je len čisto formálna, lebo zástupcovia týchto orgánov sú členmi poradného výboru, s ktorým sa musí Komisia podľa článku 14 ods. 1 nariadenia č. 1/2003 poradiť pred prijatím rozhodnutia okrem iného na základe článkov 7 a 23 toho istého nariadenia. Je síce pravda, ako tvrdí Komisia, že medzi týmito dvoma procesnými krokmi neexistuje výslovné prepojenie, je však nepopierateľné, že prvý je veľmi užitočný pre druhý.

57. Odvolateľky mali dostať príležitosť predniesť svoje tvrdenia proti navrhnutému rozhodnutiu Komisie ústne v prítomnosti zástupcov orgánov pre hospodársku súťaž členských štátov. Možnosť, že výsledok konania by bol aspoň do istej miery odlišný, sa nedá vylúčiť, lebo tieto orgány mohli Komisiu ovplyvniť prostredníctvom poradného výboru, ktorý pred prijatím sporného rozhodnutia zasadal. Ako stanovuje článok 14 ods. 5 nariadenia č. 1/2003, Komisia „v najvyššej možnej miere zohľadní stanovisko predložené poradným výborom. Informuje výbor o spôsobe, akým bolo jeho stanovisko zohľadnené.“ Úloha poradného výboru je – mohol by som dodať – zvlášť dôležitá v decentralizovanom systéme presadzovania práva zavedenom s nadobudnutím účinnosti nariadenia č. 1/2003, o čom svedčí odôvodnenie 19 nariadenia č. 1/2003.

58. Kľúčové je, že samotný Všeobecný súd uznal, že ústne vypočutie, na ktorom sa zástupcovia orgánov pre hospodársku súťaž členských štátov zúčastnili pred prijatím rozhodnutia z roku 2002, sa netýkalo podstaty veci, ale len časového uplatnenia Zmlúv ESUO a ES na tvrdené porušenia.[20] Na rozdiel od konštatovania Všeobecného súdu teda nemožno vychádzať z toho, že ústne vypočutia uskutočnené pred prijatím rozhodnutia z roku 2002 spĺňajú požiadavky článku 14 nariadenia č. 773/2004.

59. Diskusia, do ktorej by boli viac zapojené orgány pre hospodársku súťaž členských štátov, najmä ten taliansky – počas vypočutia i v rámci poradného výboru –, by bola podľa môjho názoru v prejednávanej veci ešte viac namieste vzhľadom na to, že tvrdené porušenia sa týkajú územia len jedného členského štátu, konkrétne Talianska. Okrem toho si nemyslím, že taká formálna požiadavka by pre Komisiu znamenala zvlášť veľkú alebo časovo náročnú záťaž.

19 Pozri v tomto zmysle rozsudok z 5. marca 2015, Komisia a i./Versalis a i. (C-93/13 P a C-123/13 P, EU:C:2015:150, body 93 až 95 a citovanú judikatúru).

20 Pozri rozsudok z 9. decembra 2014, Alfa Acciai/Komisia (T-85/10, neuverejnený, EU:T:2014:1037, bod 148).

60. Skutočnosť, že Komisia tieto orgány – aby som použil výraz uvedený Všeobecným súdom v napadnutých rozsudkoch – „plne informovala“ o vývoji konania inými prostriedkami, je zjavne nepodstatná.[21] Komisia nemôže viesť konanie *sui generis*, na ktorom sa neformálne zúčastňujú orgány pre hospodársku súťaž členských štátov, namiesto toho, aby dodržala postup stanovený normotvorcom EÚ v nariadeniach č. 1/2003 a č. 773/2004.

61. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy sa domnievam, že postup, na základe ktorého Komisia prijala sporné rozhodnutie, nebol v súlade s ustanoveniami nariadení č. 1/2003 a 773/2004. Domnievam sa najmä, že došlo k porušeniu článku 12 ods. 1 nariadenia č. 773/2004 a v dôsledku toho k porušeniu práva odvolateliek na obhajobu.

62. Vzhľadom na predchádzajúce úvahy konštatujem, že Všeobecný súd pochybil, keď v napadnutých rozsudkoch zamietol tvrdenie odvolateliek v tejto súvislosti, a preto je potrebné zrušiť napadnuté rozsudky aj sporné rozhodnutie.

B – Ďalšie odvolacie dôvody

63. Ak by Súdny dvor nesúhlasil s mojím vyššie uvedeným posúdením odvolacích dôvodov, domnievam sa, že by mal odvolania zamietnuť v celom rozsahu s jedinou (obmedzenou) výnimkou, pokiaľ ide o odvolanie spoločnosti Ferriere Nord. V nasledujúcich bodoch sa budem podrobnejšie zaoberať len troma odvolacími dôvodmi. Naopak, väčšinu odvolacích dôvodov preskúmam iba stručne, lebo ako som uviedol vyššie, javia sa byť zjavne neprípustné alebo nedôvodné.

1. Neprimeraná dĺžka konania pred Všeobecným súdom

64. S výnimkou spoločnosti Ferriere Nord všetky ostatné odvolateľky namietajú dĺžku prvostupňového konania.[22] Poukazujú na to, že celkovo konanie trvalo takmer päť rokov, a zdôrazňujú, že od ukončenia písomnej časti konania do začiatku ústnej časti konania uplynuli tri roky a dva mesiace. Všeobecný súd podľa ich názoru nerozhodol v ich veciach v primeranej lehote, čím porušil článok 47 ods. 2 Charty a článok 6 ods. 1 EDĽP. Feralpi, Valsabbia a Alfa Acciai z tohto dôvodu navrhujú, aby Súdny dvor znížil pokutu, ktorá im bola uložená, v súlade s rozsudkom Súdneho dvora vo veci Baustahlgewebe.[23] Subsidiárne uvedené spoločnosti navrhujú, aby Súdny dvor rozhodol, že konaním pred Všeobecným súdom bol z dôvodu jeho dĺžky porušený článok 47 ods. 2 Charty a článok 6 ods. 1 EDĽP. Riva Fire navrhuje Súdnemu dvoru to isté.

65. Domnievam sa, že týmto návrhom netreba vyhovieť. Pokiaľ ide po prvé o návrh na zníženie pokút, chcem uviesť nasledujúce úvahy.

66. Ako uznávajú samotné odvolateľky, Súdny dvor v mnohých rozsudkoch objasnil, aké prostriedky nápravy majú k dispozícii súkromné osoby, ktoré sa domnievajú, že Súdny dvor Európskej únie (čím sa má na mysli Súdny dvor ako inštitúcia) alebo presnejšie jeden z jeho súdov porušil ich základné právo na prejednanie veci v primeranej lehote. V súvislosti s údajným porušením tohto práva Všeobecným súdom Súdny dvor v rozsudkoch Der Grüne Punkt a Gascogne Sack rozhodol, že ak neexistuje dôkaz toho, že neprimeraná dĺžka konania mala vplyv na výsledok sporu, v ktorom bol vydaný napadnutý rozsudok, nerozhodnutie veci v primeranej lehote nemôže viesť k zrušeniu

21 Pozri rozsudok z 9. decembra 2014, Alfa Acciai/Komisia (T-85/10, neuverejnený, EU:T:2014:1037, bod 149).

22 Šiesty odvolací dôvod vo veci C-85/15 P a štvrtý odvolací dôvod vo veciach C-86/15 P a C-87/15 P. Pokiaľ ide o vec C-89/15 P, Riva Fire ho nenazýva odvolacím dôvodom, ale „vedľajším návrhom“.

23 Rozsudok zo 17. decembra 1998, Baustahlgewebe/Komisia (C-185/95 P, EU:C:1998:608).

predmetného rozsudku. Súdny dvor navyše konštatoval, že odvolateľka nemôže opätovne namietať neplatnosť alebo výšku pokuty len na základe toho, že vec nebola rozhodnutá v primeranej lehote, pokiaľ boli zamietnuté všetky jej tvrdenia smerujúce proti konštatovaniam Všeobecného súdu týkajúcim sa výšky pokuty a sankcionovaného správania. [24]

67. Súdny dvor ďalej vysvetlil, že jeho rozsudok Baustahlgewebe bol opodstatnený z praktických dôvodov a z dôvodov hospodárnosti konania, ale v zásade nárok na náhradu škody spôsobenej tým, že Všeobecný súd nerozhodol v primeranej lehote, si nemožno uplatniť priamo na Súdnom dvore v rámci odvolania. Taký nárok si treba uplatniť na Všeobecnom súde podľa článkov 268 a 340 ZFEÚ. [25]

68. V zásade sa domnievam, že Súdny dvor rozsudok Baustahlgewebe prekonal. V každom prípade v prejednávaných veciach nevidím dôvod, pre ktorý by bolo opodstatnené vrátiť sa k tejto línii judikatúry – pokiaľ by sa za výnimočných okolností považovala stále za uplatniteľnú.

69. Odvolateľky tvrdia, že v prejednávaných veciach by bolo vhodné riadiť sa rozsudkom Baustahlgewebe, lebo dlhé konanie na Všeobecnom súde predstavovalo posledný krok celkového konania, ktoré sa skladalo z dvoch administratívnych fáz pred Komisiou [26] a ďalšieho súboru konaní pred súdmi EÚ.

70. Situácia, v ktorej sa odvolateľky nachádzajú, môže byť nešťastná, v nijakom prípade však nie je výnimočná. Skutočnosť, že podniky nachádzajúce sa v takej situácii ako odvolateľky môžu dosiahnuť, že ich vec prejednajú viac ako raz správne orgány EÚ a prípadne aj súdne orgány EÚ, je prirodzeným dôsledkom spôsobu, akým autori Zmlúv a normotvorca EÚ ponímajú systém správy vecí verejných v tejto oblasti. Podmienka uskutočnenia mnohých procesných krokov (ktoré môžu naozaj zabrať veľa času), skôr než príslušný orgán prijme konečné rozhodnutie, má v skutočnosti zabezpečiť nielen správny výsledok, ale aj spravodlivosť samotného konania.

71. Dĺžka celkového správneho a súdneho konania predstavuje nanajvýš prvok, ktorý môžu súdy EÚ zohľadniť v konaní podľa článku 268 ZFEÚ, keď určuje, či odvolateľky majú nárok na náhradu škody v súlade s článku 340 ods. 2 ZFEÚ, a pokiaľ áno, aká je výška tohto odškodného.

72. Konštatujem teda, že Súdny dvor by mal bez ohľadu na vecnú stránku ich tvrdení zamietnuť návrh spoločností Feralpi, Valsabbia a Alfa Acciai na zníženie výšky pokút, ktoré im boli uložené. Pokiaľ ide nakoniec o návrh odvolateliek, aby Súdny dvor len konštatoval, že došlo k takému porušeniu, navrhujem, aby Súdny dvor zamietol aj tento návrh.

73. Je pravda, že Súdny dvor v mnohých veciach konštatoval, že ak je vo veci, ktorú prejednáva, jasné, že Všeobecný súd dostatočne závažným spôsobom porušil svoju povinnosť rozhodnúť vec v primeranej lehote, pričom nie je potrebné, aby účastníci konania predložili v tomto smere dôkazy, Súdny dvor môže túto skutočnosť spomenúť vo svojom rozsudku. [27]

74. Prístup Súdneho dvora v týchto veciach nepovažujem za presvedčivý. Súdny dvor v uvedených veciach rozhodol o tejto otázke bez vypočutia účastníka zodpovedného za údajné porušenie: protistranou v odvolacom konaní bola totiž Komisia, nie Súdny dvor Európskej únie. Ako však nedávno potvrdil Všeobecný súd, v prípadnom konaní pre porušenie práva na prejednanie veci v primeranej lehote zo strany Súdneho dvora Európskej únie alebo presnejšie jedného z jeho súdov

24 Rozsudky zo 16. júla 2009, Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Komisia (C-385/07 P, EU:C:2009:456, body 190 až 196), a z 26. novembra 2013, Gascogne Sack Deutschland/Komisia (C-40/12 P, EU:C:2013:768, body 81 až 85).

25 Rozsudok z 26. novembra 2013, Gascogne Sack Deutschland/Komisia (C-40/12 P, EU:C:2013:768, body 86 až 89).

26 Mimochodom chcem poukázať na to, že prvé aj druhé konanie pred Komisiou bolo pomerne rýchle (pozri body 13 až 17 týchto návrhov).

27 Rozsudky z 26. novembra 2013, Gascogne Sack Deutschland/Komisia (C-40/12 P, EU:C:2013:768), z 12. novembra 2014, Guardian Industries a Guardian Europe/Komisia (C-580/12 P, EU:C:2014:2363), z 9. júna 2016, CEPSA/Komisia (C-608/13 P, EU:C:2016:414), a z 9. júna 2016, Repsol Lubricantes y Especialidades a i./Komisia (C-617/13 P, EU:C:2016:416).

má byť predvolaná ako žalovaná práve táto inštitúcia.[28] Súhlasím. Už v roku 1973 Súdny dvor rozhodol, že „ak je dotknutá [mimozmluvná zodpovednosť Únie] z dôvodu aktu jednej z jej inštitúcií, mala by ju na súde zastupovať inštitúcia alebo inštitúcie, ktorým je vytýkané porušenie, z ktorého zodpovednosť vyplýva“[29]. Napokon iba inštitúcia zodpovedná za údajné porušenie je nielen oprávnená, ale aj vecne schopná predložiť právne a skutkové tvrdenia na svoju obhajobu.

75. Domnievam sa preto, že judikatúra Súdneho dvora, na ktorú sa odvolateľky odvolávajú – a neodporúčam Súdnemu dvoru, aby sa ňou v budúcnosti znova riadil –, má zmysel, iba ak je obmedzená na skutočne výnimočné situácie, v ktorých je neprimeranosť konania natoľko zjavná a nespochybniteľná, že objektívne nemôže byť odôvodnená za nijakých okolností. Okrem týchto výnimočných prípadov sa o žalobe pre porušenie práva na prejednanie veci v primeranej lehote musí nevyhnutne rozhodnúť na základe konania *inter partes*, v ktorom je žalovanému umožnené predložiť protitvrdenia a v prípade potreby ich podložiť dôkazmi. Z ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že „primeranosť lehoty je potrebné posúdiť vzhľadom na osobitné okolnosti každej veci a najmä na význam veci pre dotknutú osobu, jej zložitosť a správanie žalobcu, ako aj príslušných orgánov“[30]. Domnievam sa, že vo väčšine prípadov toto posúdenie všetkých okolností nie je vôbec jednoduché a zrejmé.

76. Musím ale poukázať na to, že obdobie takmer piatich rokov je síce dlhé, ak však ide o rozhodnutie o takej skupine vecí, akou sú prejednávané veci, nie je nevyhnutne neprimerané. Platí to o to viac, že pohnutá a dlhá história kartelu týkajúceho sa výstužných tyčí do betónu pred Komisiou a súdmi EÚ podľa všetkého poukazuje na pomerne zložitý právny stav.

77. Okrem toho na rozdiel od tvrdení odvolateliek obdobie troch rokov a dvoch mesiacov, ktoré uplynulo od ukončenia písomnej časti konania do začiatku ústnej časti konania, neznamená, že Všeobecný súd bol počas tohto obdobia pasívny. Je všeobecne známe, že počas tohto obdobia sa uskutočňuje množstvo procesných krokov, hoci pre účastníkov konania nemusia byť zjavné. Osobne mám skôr skeptický postoj k otázke, či možno dĺžku obdobia od ukončenia písomnej časti konania do začiatku ústnej časti konania vôbec považovať za znak nečinnosti Všeobecného súdu.[31] Všeobecnejšie sa mi zdá byť neprirodzené pokúšať sa rozdeliť celkové konanie na jednotlivé fázy s cieľom posúdiť primeranosť trvania jednej alebo viacerých fáz v „klinickej izolácii“ od ostatných fáz: za vhodnejší referenčný bod považujem celkovú dĺžku konania.

78. Domnievam sa preto, že v prejednávaných veciach Súdny dvor nie je v situácii uvedenej v bode 73 týchto návrhov. V prejednávaných veciach sa zdá, že je nevyhnutné, aby účastníci konania predložili dodatočné tvrdenia a dôkazy v konaní *inter partes*, ak má Súdny dvor rozhodnúť o tom, či bola dĺžka konania na Všeobecnom súde neprimeraná.[32]

79. Na záver konštatujem, že tento odvolací dôvod treba zamietnuť. Ak sa odvolateľky domnievajú, že Všeobecný súd pri prejednávaní ich veci porušil článok 47 ods. 2 Charty, môžu podať žalobu vo veci mimozmluvnej zodpovednosti Únie podľa článku 268 a článku 340 druhého odseku ZFEÚ.

28 Pozri okrem iného uznesenia zo 6. januára 2015, Kendrion/Súdny dvor (T-479/14, neuverejnený, EU:T:2015:2); z 9. januára 2015, Marcuccio/Európska únia, T-409/14, neuverejnený, EU:T:2015:18; a z 13. februára 2015, Aalberts Industries/Európska únia, T-725/14, neuverejnený, EU:T:2015:107.

29 Rozsudok z 13. novembra 1973, Werhahn Hansamühle a i./Rada a Komisia (63/72 až 69/72, EU:C:1973:121, bod 7), potvrdený rozsudkom z 23. marca 2004, Ombudsman/Lamberts, C-234/02 P, EU:C:2004:174.

30 Pozri okrem iného rozsudky zo 17. decembra 1998, Baustahlgewebe/Komisia (C-185/95 P, EU:C:1998:608, bod 29), a PVC II (bod 210).

31 Senát, ktorý vec prejednáva, sa môže rozhodnúť „naložiť si“ čo najviac práce pred pojednávaním alebo, naopak, uskutočniť pojednávanie krátko po ukončení písomnej časti konania a ponechať si značnú časť práce na obdobie po pojednávaní. Voľba medzi týmito možnosťami môže závisieť od viacerých faktorov: pracovné metódy sudcov zasadajúcich v senáte, ktorý rozhoduje vo veci, ich pracovná záťaž v danom čase a osobitné črty jednotlivých prípadov (napr. či je veľa otázok, ktoré treba vyjasniť na pojednávaní, alebo nie). Je jasné, že krátky čas medzi písomnou a ústnou časťou konania je pre účastníkov málo nápomocný, ak je potom rozhodovanie zvlášť dlhé.

32 Porovnaj rozsudok zo 14. septembra 2016, Trafilerie Meridionali/Komisia (C-519/15 P, neuverejnený, EU:C:2016:682, bod 68).

2. Opakované porušenie

80. Ferriere Nord siedmym odvolacím dôvodom tvrdí, že Všeobecný súd sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď zamietol jej tvrdenie, podľa ktorého zvýšenie uloženej pokuty z dôvodu opakovaného porušenia nebolo oprávnené, keďže Komisia vo svojom oznámení o výhradách z 26. marca 2002 túto priťažujúcu okolnosť výslovne nespomenula. Komisia len uviedla, že pri stanovovaní pokút zohľadní všetky poľahčujúce a priťažujúce okolnosti vzhľadom na správanie jednotlivých podnikov. Také neurčité vyjadrenie určite nie je podľa Ferriere Nord primerané na to, aby podniku umožnilo výkon práva na obhajobu.

81. Ôsmym odvolacím dôvodom ďalej Ferriere Nord Všeobecnému súdu vytýka konštatovanie, že obdobím, ktoré sa má zohľadniť pri posudzovaní uplatnenia tejto priťažujúcej okolnosti, je obdobie od preukázania prvého porušenia Komisiou do začiatku nového protiprávneho konania toho istého podniku. Ferriere Nord sa domnieva, že toto obdobie by namiesto toho malo začať plynúť dňom ukončenia prvého porušenia. V jej prípade by to znamenalo, že medzi prvým a druhým porušením uplynulo približne 13 rokov. Vzhľadom na dĺžku tohto obdobia určite nie je nemožné, že jej vedenie nevedelo o prvom rozhodnutí Komisie, a teda priťažujúca okolnosť opakovaného porušenia by sa v súlade so zásadou *in dubio pro reo* nemala uplatniť.

82. Deviatym odvolacím dôvodom nakoniec Ferriere Nord tvrdí, že – pokiaľ Súdny dvor vyhovie jej štvrtému odvolaciemu dôvodu [33] – porušenie treba považovať za menej závažné, než je uvedené v spornom rozhodnutí. Ak je to tak, Všeobecný súd nesprávne vykladal a uplatnil zásadu proporcionality: zvýšenie pokuty o 50 % za konanie obmedzenej závažnosti sa zdá byť neprimerané.

83. Začnem ôsmym odvolacím dôvodom.

84. Na úvod chcem pripomenúť, že skutočnosť, že sa porušenia opakujú (čo sa všeobecne nazýva „recidíva“), je podľa ustálenej judikatúry jedným z faktorov, ktoré treba zobrať do úvahy pri posudzovaní závažnosti porušenia pravidiel hospodárskej súťaže EÚ na účely určenia výšky pokuty, ktorá bude uložená páchateľovi. [34] Ako vysvetlil Všeobecný súd, dôvodom je to, že „opakované porušenie je dôkazom toho, že v minulosti uložená sankcia nebola dostatočne odstrašujúca“ [35]. Recidíva sa teda vo všeobecnosti považuje za dôvod na zvýšenie pokuty [36] s cieľom priviesť páchateľa k tomu, aby v budúcnosti zmenil svoje správanie. [37]

85. Súdny dvor však jasne uviedol aj to, že aby bola dodržaná zásada právnej istoty a proporcionality, zvýšenie pokuty uloženej podniku z dôvodu recidívy nemôže byť automatické. Komisia musí v tejto súvislosti zobrať do úvahy všetky okolnosti danej veci a najmä čas, ktorý uplynul medzi prešetrovaným porušením a predchádzajúcim porušením pravidiel hospodárskej súťaže. [38]

33 Tento odvolací dôvod sa týka povahy a trvania účasti spoločnosti Ferriere Nord na porušení: pozri bod 117 týchto návrhov.

34 Pozri v tomto zmysle rozsudky zo 7. januára 2004, Aalborg Portland a i./Komisia (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, EU:C:2004:6, bod 91), z 8. februára 2007, Groupe Danone/Komisia (C-3/06 P, EU:C:2007:88, body 26, 29 a 39), a zo 17. júna 2010, Lafarge/Komisia (C-413/08 P, EU:C:2010:346, body 61 až 65).

35 Rozsudok z 27. júna 2012, YKK a i./Komisia (T-448/07, neuverejnený, EU:T:2012:322, bod 211 a tam citovaná judikatúra).

36 Pozri napríklad OECD, Okrúhly stôl o podpore dodržiavania práva hospodárskej súťaže – diskusný dokument sekretariátu, DAF/COMP(2011)4 z 1. júna 2001, položka 2.

37 Rozsudok z 8. februára 2007, Groupe Danone/Komisia (C-3/06 P, EU:C:2007:88, bod 39).

38 Rozsudky z 8. februára 2007, Groupe Danone/Komisia (C-3/06 P, EU:C:2007:88, bod 39), a zo 17. júna 2010, Lafarge/Komisia (C-413/08 P, EU:C:2010:346, body 69 a 70).

86. Vzhľadom na to sa ôsmy odvolací dôvod spoločnosti Ferriere Nord zdá byť nedôvodný. Po prvé sa domnievam, že metóda uplatnená Všeobecným súdom pri výpočte predmetného obdobia – čas, ktorý uplynul od preukázania prvého porušenia Komisiou a začiatkom nového protiprávneho konania tohto istého podniku – je správna z dôvodov vysvetlených v bodoch 342 a 343 napadnutého rozsudku: opakované porušenie si nevyhnutne vyžaduje, aby Komisia konštatovala predchádzajúce porušenie, a dochádza k nemu vtedy, keď sa začne konanie v rozpore s článkom 101 alebo 102 ZFEÚ. Všeobecný súd preto správne konštatoval, že dotknuté obdobie v prejednávanej veci trvalo menej ako štyri roky.

87. Po druhé skutočnosť, že jeden alebo viacero členov súčasného vedenia spoločnosti nemusí vedieť o existencii uvedeného rozhodnutia alebo o právnych dôsledkoch, ktoré z neho vyplývajú, je nepodstatná.[39] Začnem tým, že tvrdeniu, podľa ktorého najvyššie vedenie spoločnosti Ferriere Nord nemuselo vedieť o predchádzajúcom rozhodnutí Komisie, je ťažké uveriť. Na jednej strane Komisia sa na pojednávaní odvolala na dokument spomenutý v spornom rozhodnutí, ktorý preukazuje, že v roku 1997 vedenie spoločnosti Ferriere Nord vedelo o predchádzajúcom rozhodnutí Komisie, ako aj o novom prebiehajúcom porušovaní. Ferriere Nord túto skutočnosť nespochybnila. Na druhej strane Ferriere Nord napadla rozhodnutie 89/515/EHS[40] pred súdmi EÚ v konaní, ktoré sa skončilo v júli 1997.[41] V tejto súvislosti môže byť užitočné poukázať na to, že spoločnosť musí v účtovnej závierke zverejniť podmienené záväzky zahŕňajúce očakávané straty, pokuty alebo zisky z prebiehajúcich sporov.[42] Domnievam sa preto, že starostlivý a obozretný podnikateľ nemohol a nemal nevedieť o existencii predchádzajúceho rozhodnutia.

88. Čo je ešte dôležitejšie, vo všeobecnosti sa predpokladá, že vedenie podniku vie, ako sa podnik správa – alebo ako sa v posledných rokoch správal – na trhu. Nie je dôvod tvrdiť, že podnik by sa mal zbaviť zodpovednosti len na základe toho, že jeho vedenie mohlo nevedieť o určitom správaní. Podnik musí znášať právnu zodpovednosť za svoje minulé a súčasné správanie bez ohľadu na to, či určití členovia jeho vedenia (alebo niektorých orgánov spoločnosti) vedia o určitom špecifickom konaní podniku. V tejto súvislosti je potrebné poukázať na to, že prejednávaná vec sa *okrem iného* týka sankcie uloženej spoločnosti Ferriere Nord, a nie osobám zastávajúcim určité pozície v tejto spoločnosti.

89. Ďalej čo sa týka siedmeho odvolacieho dôvodu, chcel by som zdôrazniť, že Súdny dvor v rozsudku Versalis konkrétne v súvislosti s priťažujúcou okolnosťou recidívy objasnil, že keď má Komisia v úmysle pripísať priťažujúcu okolnosť podniku zodpovednému za porušenie práva hospodárskej súťaže, „oznámenie o výhradách musí obsahovať všetky skutočnosti umožňujúce tejto právnickej osobe brániť sa“. Súdny dvor ďalej konštatoval, že Komisia musí už v oznámení o výhradách uviesť dôkazy na podporu svojho tvrdenia, podľa ktorého sú splnené podmienky uplatnenia tejto priťažujúcej okolnosti.[43]

90. Z tejto judikatúry vyplýva, že Komisia nemusí vo všetkých prípadoch v oznámení o výhradách *výslovne* uviesť všetky priťažujúce okolnosti, ktoré môže uplatniť v prípade prešetrovaného podniku. Na druhej strane však ako samotná Komisia priznáva vo svojich tvrdeniach, môžu nastať situácie, v ktorých skutočne musí výslovne uviesť priťažujúcu okolnosť, ktorú má v úmysle uplatniť na daný podnik. Súhlasím: zámery Komisie nemusia byť ľahko rozpoznateľné na základe informácií uvedených

39 Súdny dvor nevylučuje, že „štrukturálny vývoj podniku“ možno zohľadniť pri posudzovaní uplatnenia priťažujúcej okolnosti recidívy [pozri rozsudok z 5. marca 2015, Komisia a i./Versalis a i. (C-93/13 P a C-123/13 P, EU:C:2015:150, bod 97)]. Súdny dvor však odkázal na tento prvok v inej súvislosti, keď Komisia uplatnila priťažujúcu okolnosť opakovaného porušenia na právnickú osobu, ktorej sa netýkalo konanie v prípade prvého porušenia. Inými slovami, Súdny dvor má podľa všetkého na mysli štrukturálny vývoj v rámci skupiny, a nie zmeny vo vedení tej istej spoločnosti. V poslednej uvedenej situácii je váha možných štrukturálnych zmien omnoho menej významná než v prvej uvedenej situácii.

40 Rozhodnutie Komisie z 2. augusta 1989 týkajúce sa postupu uplatňovania článku [101 ZFEÚ] (IV/31.553, betonárska oceľová výstuž) (Ú. v. ES L 260, 1989, s. 1) [*neoficiálny preklad*].

41 Pozri rozsudok zo 6. apríla 1995, Ferriere Nord/Komisia (T-143/89, EU:T:1995:64), a pokiaľ ide o odvolacie konanie, rozsudok zo 17. júla 1997, Ferriere Nord/Komisia (C-219/95 P, EU:C:1997:375).

42 Napríklad podľa Všeobecne uznávaných účtovných zásad (GAAP) je potrebné priznať potenciálne straty, ktoré sú „pravdepodobné“ a „dôvodne možné“, a uviesť aj odhadovanú výšku straty. Podobné pravidlá existujú v rámci Medzinárodných štandardov finančného výkazníctva (IFRS).

43 Rozsudok z 5. marca 2015, Komisia a i./Versalis a i. (C-93/13 P a C-123/13 P, EU:C:2015:150, body 96 a 98).

v oznámení o výhradách. A skutočne nie je úlohou podniku hádať, aké sú zámery Komisie, a predložiť všetky možné línie obhajoby proti všetkým potenciálnym priťažujúcim okolnostiam, ktoré by Komisia mohla uplatniť. Či sú teda informácie uvedené v konkrétnom oznámení o výhradách dostatočné na to, aby podnik mohol v plnej miere vykonať svoje právo na obhajobu napriek tomu, že oznámenie o výhradách neobsahuje výslovnú zmienku, teda závisí od konkrétnych okolností jednotlivých prípadov.

91. Ako zdôrazňuje Ferriere Nord, v prejednávanej veci je zmienka uvedená v prvom oznámení o výhradách – podľa ktorej Komisia zohľadní pri určovaní pokút všetky poľahčujúce a priťažujúce okolnosti z hľadiska správania jednotlivých podnikov – pomerne vágna. Neznamená to však nevyhnutne, že je neprimeraná. Takú zmienku možno považovať za primeranú, ak je podnik vzhľadom na svoju špecifickú situáciu a informácie uvedené v oznámení o výhradách predsa len schopný predpokladať pravdepodobné uplatnenie konkrétnej priťažujúcej okolnosti a jej dôvody.

92. Je pravda, že v prejednávanej veci je na rozdiel od rozsudku Versalis spoločnosťou, ktorá sa dopustila opakovaného porušenia, tá istá spoločnosť: totiž v roku 1989 bola zodpovednosť spoločnosti Ferriere Nord za porušenie (terajšieho) článku 101 ZFEÚ konštatovaná v rozhodnutí, ktoré bolo – ako Ferriere Nord uznáva – spomenuté v oznámení o výhradách, hoci len mimochodom. Je tiež pravda, že ako som vysvetlil v bode 86 týchto návrhov, od prijatia predchádzajúceho rozhodnutia Komisie do začiatku nového porušenia uplynul pomerne krátky čas. Komisia však mala prinajmenšom uviesť dôvody, pre ktoré sa domnieva, že predchádzajúce porušenie a nové porušenie predstavujú „porušovanie toho istého typu“ na účely usmernení z roku 1998.[44] Hoci dnes sa to môže zdať pomerne zjavné, v roku 2002 sotva existovala nejaká judikatúra týkajúca sa opakovaného porušovania. Keďže v oznámení o výhradách nebola v tomto smere uvedená nijaká informácia, pre Ferriere Nord bolo pomerne ťažké uplatniť si právo na obhajobu.

93. Domnievam sa preto, že pokiaľ by Súdny dvor nesúhlasil s mojím posúdením druhého odvolacieho dôvodu spoločnosti Ferriere Nord, mal by predsa len vyhovieť jej siedmemu odvolaciemu dôvodu. Rozsudok vo veci T-90/10 by preto mal byť zrušený v rozsahu, v akom sa týka uplatnenia priťažujúcej okolnosti opakovaného porušenia. Súdny dvor by podľa môjho názoru mal v tomto smere zrušiť aj sporné rozhodnutie a znova stanoviť pokutu uloženú spoločnosti Ferriere Nord bez zohľadnenia priťažujúcej okolnosti opakovaného porušenia.

94. Za týchto okolností nie je potrebné preskúmať deviaty odvolací dôvod spoločnosti Ferriere Nord. Uvedený odvolací dôvod považujem v každom prípade za nedôvodný vzhľadom na to, že ako vysvetlím v bode 117 týchto návrhov, je potrebné zamietnuť aj štvrtý odvolací dôvod.

3. Verejné dištancovanie sa

95. Feralpi, Valsabbia a Alfa Acciai[45] tvrdia, že Všeobecný súd nesprávne uplatnil pojem „verejné dištancovanie sa“, a teda nesprávne potvrdil ich účasť na určitých častiach porušenia napriek tomu, že zverejnili ceny odlišné od tých, na ktorých sa dohodli s konkurentmi. V tejto súvislosti poukazujú na to, že článok 60 UO zakazoval spoločnostiam diskriminovať určitých zákazníkov a odchyľovať sa od zverejnených cien.

96. Hoci toto tvrdenie nepovažujem za presvedčivé, zaslúži si hlbšiu analýzu.

44 Usmernenia k metóde stanovovania pokút uložených podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 65 ods. 5 Zmluvy o ESUO (Ú. v. ES C 9, 1998, s. 3; Mim. vyd. 08/001, s. 171).

45 Štvrtý odvolací dôvod vo veci C-85/15 P a piaty odvolací dôvod vo veciach C-86/15 P a C-87/15 P.

97. V návrhoch, ktoré som predniesol vo veci Total Marketing Services, som mal možnosť poukázať na to, že verejné nedištancovanie sa predstavuje faktor, ktorý môže podporiť domnienku založenú na určitých nepriamych dôkazoch zhromaždených Komisiou, podľa ktorej sa dá vychádzať z toho, že podnik, ktorý sa zúčastnil na stretnutiach v rozpore s hospodárskou súťažou, sa podieľal na porušení článku 101 ods. 1 ZFEÚ. Inými slovami, ak sa podnik spolu so svojimi konkurentmi zúčastňuje na stretnutiach, z ktorých vzíde protisúťažná dohoda, na základe techniky vytvárania domnienok je možné vyvodiť, že sa podnik zúčastnil na porušení, pokiaľ sa výslovne nepreukáže opak. Na druhej strane skutočnosť, že podnik sa verejne nedištancuje, nevyváži nedostatok dôkazov o účasti, hoci pasívnej, na protisúťažnom stretnutí. [46]

98. Opačný záver by totiž predstavoval porušenie prezumpcie neviny uznanej v článku 48 ods. 1 Charty a nebol by v súlade s článkom 2 nariadenia č. 1/2003. [47] Rovnako pri posudzovaní dôkazov predložených v súvislosti s údajným verejným dištancovaním sa podniku pojem „verejné dištancovanie sa“, ktorý sa má uplatniť, nemôže byť taký úzky a strnulý, že pre podnik je prakticky nemožné domnienku vyvrátiť.

99. Výhrady v prejednávaných veciach však nie sú namierené proti tomu, že Všeobecný súd nesprávne vyložil alebo uplatnil pojem „verejné dištancovanie sa“. Feralpi, Valsabbia a Alfa Acciai sa v dotknutom období skutočne zúčastnili na jednom alebo viacerých protisúťažných stretnutiach [48] a existovali ďalšie nepriame dôkazy ich účasti na tajne dohodnutom správaní. [49] Feralpi, Valsabbia a Alfa Acciai netvrdia ani to, že Všeobecný súd na ne uvalil dôkazné bremeno, ktoré nie je možné zniesť. Všeobecnému súdu v podstate vytýkajú, že dospel k záveru, že určité konanie (zverejnenie cien odlišných od cien dohodnutých s konkurentmi) nespĺňa požiadavku „verejného dištancovania sa“.

100. To však nie je nesprávne právne posúdenie, ktoré je možné preskúmať v odvolacom konaní. Ako Súdny dvor konštatoval v rozsudku Toshiba, [50] pojem „verejné dištancovanie sa“ odráža skutkovú okolnosť, ktorej existenciu konštatuje Všeobecný súd v závislosti od jednotlivých prípadov na základe celkového posúdenia všetkých relevantných dôkazov a indícií. Pokiaľ boli tieto dôkazy riadne získané a boli dodržané všeobecné právne zásady a procesné pravidlá uplatňujúce sa v oblasti dôkazného bremena a vykonávania dôkazných prostriedkov, jedine Všeobecnému súdu prináleží posúdiť hodnotu, ktorú treba priznať predloženým dôkazom. [51]

101. V prejednávanej veci Všeobecný súd dospel k záveru, že pokiaľ ide o obdobie namietané spoločnosťami Feralpi, Valsabbia a Alfa Acciai, Komisia pomocou viacerých nepriamych dôkazov (medzi ktoré patrí účasť na jednom alebo viacerých protisúťažných stretnutiach) náležite preukázala účasť týchto podnikov na porušení. Skutočnosť, že Feralpi, Valsabbia a Alfa Acciai oznámili verejnosti ceny odlišné od cien, na ktorých sa dohodli s ďalšími účastníkmi kartelu, podľa názoru Všeobecného súdu sama osebe nepredstavovala „verejné dištancovanie sa“, ktoré by mohlo vyvrátiť záver vyvodený z uvedených ďalších nepriamych dôkazov.

46 Pozri návrhy, ktoré som predniesol vo veci Total Marketing Services/Komisia (C-634/13 P, EU:C:2015:208, body 43 až 61). Pozri v tomto zmysle návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Wathelet vo veci Toshiba Corporation/Komisia (C-373/14 P, EU:C:2015:427, body 123 až 136), a návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Ruiz-Jarabo Colomer vo veci Aalborg Portland a i./Komisia (C-204/00 P, EU:C:2003:85, body 127 až 131).

47 Podľa posledného uvedeného ustanovenia je na Komisii, aby preukázala porušenie článku 101 ods. 1 ZFEÚ.

48 Rozsudky z 9. decembra 2014, Feralpi/Komisia (T-70/10, neuverejnený, EU:T:2014:1031, body 231 až 234), Ferriera Valsabbia a Valsabbia Investimenti/Komisia (T-92/10, neuverejnený, EU:T:2014:1032, body 218 až 221) a Alfa Acciai/Komisia (T-85/10, neuverejnený, EU:T:2014:1037, body 217 až 220).

49 Napríklad existovali dôkazy poukazujúce na skutočnosť, že dotknuté podniky zosúladili svoje ceny s cenami dohodnutými na uvedených stretnutiach [pozri rozsudok z 9. decembra 2014, Feralpi/Komisia (T-70/10, neuverejnený, EU:T:2014:1031, body 231 až 233)] alebo vo všeobecnosti dodržiavali dojednania z týchto stretnutí [pozri rozsudky z 9. decembra 2014, Alfa Acciai/Komisia (T-85/10, neuverejnený, EU:T:2014:1037, bod 220) a Ferriera Valsabbia a Valsabbia Investimenti/Komisia (T-92/10, neuverejnený, EU:T:2014:1032, bod 221)].

50 Rozsudok z 20. januára 2016, Toshiba Corporation/Komisia (C-373/14 P, EU:C:2016:26).

51 Rozsudok z 20. januára 2016, Toshiba Corporation/Komisia (C-373/14 P, EU:C:2016:26, bod 63).

102. Vymedziť, čo môže byť *a priori* primeraným „verejným dištancovaním sa“, určite nie je ľahké. Odpoveď na otázku, či konkrétne správanie túto požiadavku spĺňa alebo nespĺňa, podľa môjho názoru do veľkej miery závisí od osobitných okolností jednotlivých vecí. V prejednávaných veciach nevidím v napadnutých rozsudkoch nijaké pochybenie: nevidím skreslenie jasného významu dôkazov, porušenie všeobecnej zásady práva alebo procesného pravidla ani protirečenie v úvahách Všeobecného súdu. Jeho konštatovania sa navyše zdajú byť v súlade s judikatúrou Súdneho dvora, podľa ktorej je pri posudzovaní otázky, či sa určitý podnik naozaj dištancoval, jedným z kľúčových prvkov to, ako úmysly tohto podniku chápali ďalší účastníci kartelu. [52] Ak teda v prejednávanej veci nič nenaznačovalo, že ďalší účastníci kartelu chápu zverejnenie týchto cien ako jednoznačný signál toho, že Feralpi, Valsabbia a Alfa Acciai nemajú v úmysle zúčastniť sa na tajnej dohode, táto skutočnosť silne podporuje záver, že nedošlo k verejnému dištancovaniu sa na účely judikatúry Súdneho dvora.

4. Zostávajúce odvolacie dôvody

103. Väčšina ďalších odvolacích dôvodov si podľa môjho názoru zaslúži len stručné zamietavé posúdenie.

a) Vec C-85/15 P

104. Prvým odvolacím dôvodom Feralpi tvrdí, že Všeobecný súd sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď zamietol jej výhradu, podľa ktorej Komisia údajne porušila zásadu kolegiality. Uvedené porušenie údajne vyplýva zo skutočnosti, že rozhodnutie z 30. septembra 2009 prijaté kolégiom komisárov nebolo úplné, keďže v jeho prílohách chýbali určité tabuľky. Tento odvolací dôvod je podľa môjho názoru sčasti neprípustný (v rozsahu, v akom spochybňuje posúdenie skutkových okolností uvedené v bodoch 62 až 81 rozsudku vydaného vo veci T-70/10) a sčasti nedôvodný (keďže aj pozmeňujúce a doplňujúce rozhodnutie z 8. decembra 2009 bolo prijaté kolégiom komisárov).

105. Tretím odvolacím dôvodom Feralpi Všeobecnému súdu vytýka, že nesankcionoval neprimeranú dĺžku konania pred Komisiou. V bodoch 152 až 161 napadnutého rozsudku však nenachádzam ani nesprávne právne posúdenie, ani neprimerané odôvodnenie. Navyše v rozsahu, v akom Feralpi spochybňuje posúdenie skutkových okolností uvedené v bodoch 157 až 160 napadnutého rozsudku, je tento odvolací dôvod neprípustný.

106. V štvrtom odvolacom dôvode Feralpi spája dohromady viacero výhrad voči napadnutému rozsudku, ktoré sa týkajú posúdenia účasti spoločnosti Feralpi na porušení v období rokov 1989 – 1995. Všeobecný súd podľa jej názoru nesprávne vyložil článok 65 ods. 1 UO, zásady týkajúce sa prisúdenia dôkazného bremena a prezumpciu neviny. V napadnutom rozsudku podľa spoločnosti Feralpi navyše chýba primerané odôvodnenie a skresľuje určité skutkové okolnosti.

107. Jedným z týchto tvrdení som sa už zaoberal v bodoch 95 až 102 týchto návrhov. Čo sa týka ďalších tvrdení, domnievam sa, že ako zdôrazňuje Komisia, Feralpi síce poukazuje na údajné nesprávne právne posúdenie, spochybňuje však predovšetkým posúdenie skutkových okolností zo strany Všeobecného súdu, pokiaľ ide o zapojenie spoločnosti Feralpi vo vyššie uvedenom období. Keďže odvolateľka nie je schopná preukázať jasné skreslenie skutkových okolností alebo dôkazov prvostupňovým súdom, tento odvolací dôvod je do veľkej miery neprípustný. Pokiaľ ide o dôkazy, na základe ktorých Všeobecný súd potvrdil posúdenie vykonané Komisiou, Feralpi neberie do úvahy viacero pasáží napadnutého rozsudku, v ktorých Všeobecný súd skutočne spomína iné dôkazy, než je účasť spoločnosti Feralpi na stretnutí zo 6. decembra 1989: v bodoch 240 až 246 a 250 až 252 sa Všeobecný súd odvoláva na iné nepriame dôkazy a objasňuje, prečo alternatívne vysvetlenie predložené odvolateľkou nie je presvedčivé.

52 Rozsudok z 20. januára 2016, Toshiba Corporation/Komisia (C-373/14 P, EU:C:2016:26, bod 62 a tam citovaná judikatúra).

108. Piaty odvolací dôvod sa týka metódy stanovenia pokút Komisiou, ktorá rozdelila zodpovedné podniky do troch skupín podľa ich trhového podielu počas sledovaného obdobia. Feralpi v tomto odvolacom dôvode opäť spája rozličné údajné nesprávne právne posúdenia. Jej tvrdenia sú však len stručne načrtnuté a výhrady podľa všetkého smerujú najmä proti Komisii, a nie Všeobecnému súdu. Domnievam sa preto, že tento odvolací dôvod je neprípustný.

109. V každom prípade tvrdenie, že Všeobecný súd mal Komisii vytknúť porušenie zásady rovnosti zaobchádzania, sa zdá byť nelogické. Je pravda, že Všeobecný súd konštatoval, že pri výpočte trhových podielov jednej z týchto troch skupín došlo ku chybe. Táto chyba však neznamená, že pokuty uložené podnikom patriacim do ďalších dvoch skupín (vrátane spoločnosti Feralpi) mali byť prispôsobené. Z uvedenej chyby skôr vyplýva, že pokuty uložené podnikom patriacim do tejto prvej uvedenej skupiny môžu byť upravené. Pokiaľ je metóda výpočtu pokút uložených podnikom patriacim do ďalších dvoch skupín správna, Všeobecnému súdu nemožno vytýkať, že zamietol návrh na zníženie pokút.

b) Spojené veci C-86/15 P a C-87/15 P

110. Tretím odvolacím dôvodom Valsabbia a Alfa Acciai tvrdia, že Všeobecný súd sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď zamietol ich tvrdenia týkajúce sa údajného porušenia zásady kolegiality zo strany Komisie. Z dôvodov uvedených v bode 104 týchto návrhov je tento odvolací dôvod sčasti neprípustný a sčasti nedôvodný.

111. Šiestym odvolacím dôvodom Valsabbia a Alfa Acciai tvrdia, že Všeobecný súd sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď zamietol ich tvrdenia o údajnom porušení článku 47 Charty a odmietol znížiť výšku pokuty. Dĺžka správneho konania pred Komisiou mala byť podľa ich názoru považovaná za neprimeranú. Z rovnakých dôvodov ako v bode 105 týchto návrhov sa domnievam, že tento odvolací dôvod je sčasti neprípustný a sčasti nedôvodný.

112. Siedmy odvolací dôvod spoločností Valsabbia a Alfa Acciai v podstate zodpovedá piatemu odvolaciemu dôvodu spoločnosti Feralpi: týka sa skutočnosti, že Všeobecný súd odmietol znížiť výšku pokút na základe údajného porušenia zásady rovnosti zaobchádzania z dôvodu chyby vo výpočte pokút iných podnikov. V bode 109 týchto návrhov som už vysvetlil, že toto tvrdenie nemá oporu v práve.

c) Vec C-88/15

113. Prvým odvolacím dôvodom Ferriere Nord tvrdí, že sporné rozhodnutie sa zásadne líši od rozhodnutia z roku 2002, lebo prvé uvedené rozhodnutie sa týka porušenia pravidiel hospodárskej súťaže na spoločnom trhu, zatiaľ čo druhé uvedené rozhodnutie sa týka porušenia na talianskom trhu. Všeobecný súd sa z tohto dôvodu dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď konštatoval, že pred prijatím sporného rozhodnutia nebolo potrebné vydať nové oznámenie o výhradách.

114. Toto tvrdenie sa zdá byť založené na nesprávnom výklade príslušných ustanovení Zmlúv ESUO a FEÚ alebo prinajmenšom na nesprávnom chápaní napadnutého rozsudku. Keby Komisia zmenila hmotnoprávny základ svojho rozhodnutia z článku 65 ods. 1 UO na článok 101 ods. 1 ZFEÚ, tvrdenie by si zaslúžilo podrobnejšie preskúmanie. Článok 101 ods. 1 ZFEÚ sa totiž na rozdiel od článku 65 ods. 1 UO uplatní len na dohody, ktoré môžu „ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi“. Obe rozhodnutia sa však týkajú porušenia článku 65 ods. 1 UO, ktorý zakazuje dohody skresľujúce hospodársku súťaž „v rámci spoločného trhu“. Je preto nepodstatné, či znenie rozhodnutia (alebo oznámenia o výhradách) odkazuje na narušenie hospodárskej súťaže na talianskom trhu (ako rozhodnutie z roku 2002) alebo na narušenie hospodárskej súťaže na spoločnom trhu (ako sporné rozhodnutie). V tejto súvislosti je nanajvýš potrebné poukázať na to, že dohoda vzťahujúca sa na talianske územie toto kritérium spĺňa, keďže taliansky trh predstavuje významnú časť spoločného trhu.

115. Tretím odvolacím dôvodom Ferriere Nord tvrdí, že Všeobecný súd sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď Komisii nevytkol údajné porušenie jej procesných predpisov. Ferriere Nord uvádza, že správa vypočúvacieho úradníka priložená k návrhu rozhodnutia predloženému kolégiu komisárov na zasadnutí z 30. septembra 2009 bola vypracovaná len v angličtine, francúzštine a nemčine, a nie v taliančine. Ide o porušenie vnútorných pravidiel Komisie.

116. Súhlasím s názorom Všeobecného súdu, podľa ktorého sú tvrdenia spoločnosti Ferriere Nord v tomto smere neúčinné. Podľa ustálenej judikatúry súdov EÚ ak inštitúcia nedodrží čisto interné procesné pravidlo, nemôže z toho vyplynúť protizákonnosť konečného rozhodnutia, pokiaľ toto nedodržanie nie je dostatočne podstatné a nemá negatívny účinok na právnu a skutkovú situáciu osoby namietajúcej procesnú nezrovnalosť.[53] Podľa môjho názoru nič nevyvoláva pochybnosti o posúdení skutkových okolností a dôkazov Všeobecným súdom, na základe ktorého dospel k záveru, že také negatívne účinky na postavenie spoločnosti Ferriere Nord neboli preukázané.

117. Štvrtý odvolací dôvod spoločnosti Ferriere Nord – ktorý sa týka konštatovaní Všeobecného súdu, pokiaľ ide o povahu a dĺžku trvania účasti tohto podniku na porušení – je podľa môjho názoru neprípustný. Tieto tvrdenia opäť spochybňujú najmä posúdenie skutkových okolností zo strany Všeobecného súdu.

118. Piatym odvolacím dôvodom Ferriere Nord tvrdí, že rozhodnutie Všeobecného súdu znížiť základnú sumu pokuty o 6 % s cieľom zohľadniť skutočnosť, že Ferriere Nord sa na protisúťažnej dohode počas troch rokov čiastočne nezúčastňovala, je neprimerané. Podľa ustálenej judikatúry však Súdnemu dvoru v rámci odvolania neprináleží nahrádzať z dôvodov spravodlivosti svojím posúdením posúdenie Všeobecného súdu, ktorý v rámci svojej neobmedzenej súdnej právomoci rozhoduje o výške pokút uložených podnikom za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže EÚ.[54] V prejednávanej veci nevidím nič, čo by naznačovalo, že konečná výška pokuty uloženej spoločnosti Ferriere Nord by mohla byť neprimeraná alebo prehnaná. Ani v napadnutom rozsudku nevidím nedostatočné alebo protirečivé odôvodnenie.

119. Šiestym odvolacím dôvodom Ferriere Nord nakoniec tvrdí, že Všeobecný súd sa dopustil chyby pri výpočte výšky pokuty, ktorú znížil o 6 %. Uviedol síce, že zníženie sa uplatní na základnú sumu, následne ho však uplatnil ako poľahčujúcu okolnosť, čím dospel k o niečo menšiemu zníženiu.

120. Na úvod by som chcel poukázať na to, že presné obrysy pojmu neobmedzená súdna právomoc zatiaľ nie sú jasné. Otázka, či môže účastník napadnúť výšku pokuty bez ohľadu na údajné pochybenie Komisie, je stále otvorená. To však nie je predmetom prejednávanej veci, keďže Všeobecný súd v spornom rozhodnutí skutočne konštatoval chybu týkajúcu sa účasti spoločnosti Ferriere Nord na porušení, v dôsledku ktorej sa rozhodol znížiť výšku pokuty, ktorú Komisia tomuto podniku uložila. Skutočnou otázkou v tomto prípade podľa všetkého je, či je Všeobecný súd povinný riadiť sa určitými kritériami alebo zásadami pri prehodnocovaní pokuty v dôsledku chýb konštatovaných v rozhodnutí, ktoré žalobca napadol.

121. Rozsudok Súdneho dvora vydaný vo veci Galp[55] podľa všetkého naznačuje, že existujú hranice, ktoré súdy EÚ nesmú prekročiť pri výkone neobmedzenej súdnej právomoci vo vzťahu k pokutám uloženým Komisiou podľa nariadenia č. 1/2003. Súhlasím. Nie je síce potrebné zaoberať sa touto otázkou podrobnejšie, musím však prinajmenšom uviesť, že niektoré obmedzenia právomocí súdov EÚ podľa článku 261 ZFEÚ a článku 31 nariadenia č. 1/2003 nevyhnutne vyplývajú z takých zásad, akou je napríklad zásada proporcionality, právnej istoty a rovnosti zaobchádzania. V prejednávanej veci však podľa môjho názoru nebolo predložené nijaké presvedčivé tvrdenie o tom, ako mohol Všeobecný súd nesprávne vykonať svoju právomoc podľa článku 261 ZFEÚ a článku 31 nariadenia č. 1/2003.

53 Pozri judikatúru citovanú v bode 158 rozsudku z 9. decembra 2014, Ferriere Nord/Komisia (T-90/10, neuverejnený, EU:T:2014:1035).

54 Rozsudok zo 7. septembra 2016, Pilkington Group a i./Komisia (C-101/15 P, EU:C:2016:631, bod 72 a citovaná judikatúra).

55 Rozsudok z 21. januára 2016, Galp Energía España a i./Komisia (C-603/13 P, EU:C:2016:328).

122. Znenie napadnutého rozsudku síce nemôže v tomto smere predstavovať vzor jasných formulácií, je však nesporné, že Všeobecný súd určil zníženú výšku pokuty spoločnosti Ferriere Nord v rámci výkonu svojej neobmedzenej súdnej právomoci a v zásade sa rozhodol riadiť sa metódou navrhnutou Komisiou v usmerneniach z roku 1998 (ktorá bola, samozrejme, uplatnená aj v spornom rozhodnutí).

123. Za týchto okolností sa domnievam, že Všeobecný súd sa nedopustil pochybenia tým, že považoval neúčasť spoločnosti Ferriere Nord na časti porušenia za poľahčujúcu okolnosť. Ide totiž o správny prístup v zmysle usmernení z roku 1998. V týchto usmerneniach sú závažnosť a trvanie skutočne uvedené ako faktory, ktoré musí Komisia zohľadniť pri určovaní základnej sumy pokuty. Je však jasné, že tieto faktory je potrebné posudzovať z hľadiska celkového porušenia. Práve preto Komisia vzhľadom na závažnosť a trvanie celkového porušenia rozdelila zodpovedné podniky do troch rôznych skupín podľa ich trhových podielov. Ako je uvedené v usmerneniach z roku 1998, rozdielne zaobchádzanie pri určovaní základnej sumy pokuty závisí predovšetkým od „špecifick[ej] záťaž[e] a teda aj reáln[eho] dosah[u] porušovania pravidiel každého podniku v hospodárskej súťaži, predovšetkým tam, kde je značná disparita medzi veľkosťou podnikov, ktoré sa dopúšťajú tých istých priestupkov“.

124. V prejednávanej veci nič nenaznačuje, že čiastočná neúčasť spoločnosti Ferriere Nord na porušení počas určitého obdobia mala účinok na závažnosť (alebo dĺžku trvania) celkového porušenia. Všeobecný súd preto postupoval správne, keď individuálny prínos spoločnosti Ferriere Nord v rámci kartelu zohľadnil ako faktor, ktorý môže mať význam pri posudzovaní poľahčujúcich okolností.

125. V tejto súvislosti môže byť užitočné pripomenúť, že v rozsudku Solvay Solexis Súdny dvor dospel k záveru, že Komisia je na základe usmernení z roku 1998 oprávnená zohľadniť nižšiu závažnosť účasti určitého podniku na porušení buď na účely uplatnenia rozdielneho zaobchádzania pri určovaní základnej sumy pokuty, alebo ako poľahčujúcu okolnosť pri znížení základnej sumy.[56] Tento rozsudok podľa môjho názoru netreba chápať tak, že Komisia má v tomto smere voľnú ruku. Znamená skôr, že to, či je potrebné vziať do úvahy nižšiu závažnosť účasti podniku na porušení pri výpočte základnej sumy alebo pri uplatňovaní poľahčujúcich okolností, závisí od konkrétnych okolností jednotlivých prípadov. Táto zásada sa podľa môjho názoru uplatní o to viac vtedy, keď Všeobecný súd vykonáva neobmedzenú súdnu právomoc v súvislosti s pokutou uloženou Komisiou.

d) Vec C-89/15 P

126. Druhým odvolacím dôvodom Riva Fire spochybňuje zníženie základnej výšky pokuty o 3 %, o ktorom rozhodol Všeobecný súd. Riva Fire sa domnieva, že i) zníženie je neprimerané a ii) odôvodnenie napadnutého rozsudku v tomto smere je protirečivé alebo v každom prípade nedostatočné.

127. Hlavné tvrdenia spoločnosti Riva Fire do veľkej miery zodpovedajú tvrdeniam, ktoré uviedla Ferriere Nord v rámci piateho a šiesteho odvolacieho dôvodu, a teda ich treba zamietnuť z dôvodov vysvetlených v bodoch 118 až 125 týchto návrhov. Pokiaľ ide o tvrdenie spoločnosti Riva Fire, podľa ktorého sa Všeobecný súd dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď spoločnosti Riva Fire pripísal zodpovednosť za konanie ďalších podnikov, považujem ho za neprípustné (v rozsahu, v akom spochybňuje skutkové zistenia Všeobecného súdu týkajúce sa účasti spoločnosti Riva Fire na jedinom a nepretržitom porušení) a nedôvodné (vzhľadom na judikatúru uvedenú v bodoch 116 a 214 rozsudku vydaného vo veci T-83/10). Nakoniec tvrdenie spoločnosti Riva Fire, podľa ktorého Všeobecný súd dospel k nesprávnemu záveru, že uvedený podnik sa od kartelu verejne nedištancoval, je v odvolacom konaní neprípustné.[57]

56 Rozsudok z 5. decembra 2013, Solvay Solexis/Komisia (C-449/11 P, neuverejnený, EU:C:2013:802, bod 78).

57 Pozri tiež body 95 až 102 týchto návrhov.

128. Tretím odvolacím dôvodom Riva Fire tvrdí, že Všeobecný súd sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď potvrdil účasť spoločnosti Riva Fire na dohode z decembra 1998, v dôsledku čoho zohľadnil túto skutočnosť pri určovaní výšky pokuty. Tento odvolací dôvod je podľa môjho názoru neprípustný, keďže Riva Fire v podstate spochybňuje posúdenie skutkových okolností a dôkazov vykonané Všeobecným súdom. Okrem toho to, či Riva Fire spochybnila svoju účasť na dohode v prvostupňovom konaní,[58] nie je podstatné vzhľadom na to, že Všeobecný súd potvrdil posúdenie vykonané Komisiou na základe listinných dôkazov, a nie pomocou domnienok, ako nesprávne tvrdí Riva Fire.

129. Štvrtým odvolacím dôvodom nakoniec Riva Fire Všeobecnému súdu vytýka konštatovanie týkajúce sa zvýšenia základnej sumy pokuty o 375 % s cieľom zabezpečiť odstrašujúci účinok uloženej pokuty. Všeobecný súd usúdil, že bod 604 sporného rozhodnutia odkazuje na zapojenie najvyššieho vedenia spoločnosti Riva Fire (a Lucchini/Siderpotenza) do porušenia len pre úplnosť. Miera zvýšenia – podľa názoru Všeobecného súdu – vychádzala len z obratu týchto spoločností na relevantnom trhu.[59]

130. Je pravda, že význam bodu 604 sporného rozhodnutia nie je úplne jasný. Výklad tejto pasáže, ktorý prijal Všeobecný súd, je však jedným z možných výkladov a Riva Fire nepredložila nijaký konkrétny dôkaz toho, že Všeobecný súd skreslil jasný význam sporného rozhodnutia. Všeobecný súd okrem toho preskúmal jednotlivé tvrdenia, ktoré Riva Fire uviedla proti zvýšeniu o 375 %, a z vecného hľadiska ich zamietol.[60] Tento odvolací dôvod je v dôsledku toho neprípustný alebo v každom prípade nedôvodný.

VI – Dôsledky posúdenia

131. Ako som uviedol v bodoch 23 až 25 a 63 týchto návrhov, pokiaľ Súdny dvor súhlasí s mojím posúdením odvolacích dôvodov, ktoré sa týkajú porušenia práva odvolateliek na obhajobu, napadnuté rozsudky, ako aj sporné rozhodnutia je potrebné zrušiť.

132. Naopak, ak by Súdny dvor nesúhlasil s mojím posúdením týchto odvolacích dôvodov, odvolania je potrebné zamietnuť v celom rozsahu s výnimkou uplatnenia priťažujúcej okolnosti opakovaného porušenia na Ferriere Nord.

VII – O trovách

133. Podľa článku 138 ods. 1 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora účastník konania, ktorý vo veci nemal úspech, je povinný nahradiť trovy konania, ak to bolo v tomto zmysle navrhnuté.

134. Ak bude Súdny dvor súhlasiť s mojím posúdením odvolania, Komisia by mala v súlade s článkami 137, 138 a 184 rokovacieho poriadku v zásade nahradiť trovy prvostupňového, ako aj odvolacieho konania.

135. Musím však poukázať na to, že všetky odvolania podané odvolateľkami sú (podľa môjho názoru príliš) dlhé a zložité. Niektoré odvolacie dôvody sú zložené z viacerých častí, ale tvrdenia uvedené v jednotlivých častiach nie sú nevyhnutne dobre vysvetlené. Určité výhrady sa navyše opakujú takmer v každom odvolacom dôvode: napríklad tvrdenie, že odôvodnenie napadnutého rozsudku je nedostatočné alebo neprimerané. Ja však zastávam konštantný názor, že Všeobecný súd vysvetlil, prečo

58 Ako je uvedené v bodoch 222 a 223 rozsudku z 9. decembra 2014, Riva Fire/Komisia (T-83/10, neuverejnený, EU:T:2014:1034), voči ktorému spoločnosti Riva Fire namieta.

59 Rozsudok z 9. decembra 2014, Riva Fire/Komisia (T-83/10, neuverejnený, EU:T:2014:1034, bod 276).

60 Pozri rozsudok z 9. decembra 2014, Riva Fire/Komisia (T-83/10, neuverejnený, EU:T:2014:1034, body 262 až 275 a 277).

dospel k danému záveru, a odvolateľky v podstate spochybňujú len správnosť tohto uvažovania. Nech je to akokoľvek zjavné, musím zdôrazniť, že je rozdiel namietať, že Všeobecný súd sa (vôbec alebo primerane) nezaoberal daným tvrdením, a namietať, že Všeobecný súd sa pri posudzovaní určitého tvrdenia dopustil nesprávneho právneho posúdenia.

136. Viacero odvolacích dôvodov je nakoniec zjavne neprípustných alebo nedôvodných. Napríklad niekoľko odvolacích dôvodov síce namieta údajné nesprávne právne posúdenie, zjavne však napádajú skutkové zistenia Všeobecného súdu. Navyše v súvislosti s mnohými výhradami odvolateliek existuje ustálená línia judikatúry, ktorá je v rozpore s tvrdeniami odvolateliek. Odvolateľky neuviedli nijaké presvedčivé tvrdenia, na základe ktorých by bolo možné odlíšiť ich veci od precedensov alebo odôvodniť odklon od judikatúry.

137. Skrátka nemôžem prehliadnuť skutočnosť, že väčšinu odvolacích dôvodov uvedených odvolateľkami treba zamietnuť a odvolateľky si toho mali byť vedomé. Platí to *mutatis mutandis* aj pre prvostupňové konanie. Postoj odvolateliek v prejednávanej veci podľa môjho názoru neprispieva k riadnemu výkonu spravodlivosti, a preto by mal byť zohľadnený pri rozhodovaní o trovách konania.

138. Nemožno však nebrať do úvahy, že aj Komisia prispela k zbytočnej zložitosti a dĺžke tohto konania predložením nemalého počtu námietok neprípustnosti, ktoré boli zjavne nepodložené. V mnohých prípadoch bolo jasné, že odvolateľky namietajú právnu otázku a nespochybňujú skutkové posúdenie alebo posúdenie dôkazov. Tieto pripomienky *mutatis mutandis* platia aj pre správanie Komisie v prvostupňovom konaní. Tento postoj Komisie, ktorá „pre každý prípad“ „naplnila“ svoje tvrdenia námietkami neprípustnosti, je potrebné sankcionovať a treba ho tiež zohľadniť pri rozhodovaní o trovách konania.

139. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy a v súlade s článkom 138 ods. 3 rokovacieho poriadku navrhujem, aby Súdny dvor: i) nariadil Komisii, aby znášala vlastné trovy konania a nahradila dve tretiny trov vzniknutých odvolateľkám, a ii) nariadil odvolateľkám, aby znášali jednu tretinu vlastných trov konania.

VIII – Návrh

140. Vzhľadom na všetky vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor:

– zrušil rozsudky Všeobecného súdu z 9. decembra 2014, Feralpi/Komisia (T-70/10), Riva Fire/Komisia (T-83/10), Alfa Acciai/Komisia (T-85/10), Ferriere Nord/Komisia (T-90/10) a Ferriera Valsabbia a Valsabbia Investimenti/Komisia (T-92/10),

– zrušil rozhodnutie Komisie K (2009) 7492 v konečnom znení týkajúce sa konania podľa článku 65 UO (vec COMP/37.956 – Výstužné tyče do betónu, opätovné prijatie) z 30. septembra 2009,

– nariadil Komisii, aby znášala svoje vlastné trovy konania, a uložil jej povinnosť nahradiť dve tretiny trov vzniknutých odvolateľkám v prvostupňovom a odvolacom konaní,

– nariadil odvolateľkám, aby znášali jednu tretinu svojich vlastných trov konania.